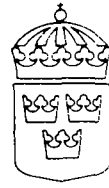

Riksdagens protokoll

1988/89:109

Protokoll
1988/89:109

8 maj 1989

Debatter m. m.

Måndagen den 8 maj

Svar på interpellationer

1988/89:173 av Sten Andersson i Malmö (m) om EG-frågans betydelse för svensk exportindustri	3
1988/89:190 av Olof Johansson (c) om energipolitiken	6
1988/89:195 av Elver Jonsson (fp) om en ny arbetsförmedlingslag	19
1988/89:151 av Bo Lundgren (m) om tillämpningen av miljöskyddslagen	23
1988/89:176 av Carl Frick (mp) om redogörelse för regeringspropositioner med anledning av riksdagens miljöpolitiska beslut i juni 1988	28
1988/89:178 av Carl Frick (mp) om de ekologiska verkningarna av skogsdikningar	30
1988/89:188 av Carl Frick (mp) om miljöhänsynen vid byggande av idrottsanläggningar	33
1988/89:189 av Sten Andersson i Malmö (m) om kärnkrafts-avvecklingens betydelse för ekonomin	35
1988/89:193 av Sten Andersson i Malmö (m) om kärnkrafts-avvecklingen	35
Meddelande om svar på interpellation 1988/89:185	38

Svar på interpellationer

1988/89:191 av Bertil Danielsson (m) om kostnaderna för ombyggnad och renovering av bostäder	38
1988/89:177 av Carl Frick (mp) om regler för avgasutsläpp från motordrivna fartyg, m.m.	46
1988/89:186 av Annika Åhnberg (vpk) om skärpta miljökrav på färjetrafik	46
Sammanträdets avbrytande med anledning av flygkatastrofen i Oskarshamn	52

Måndagen den 8 maj

Kl. 11.30

Om EG-frågans betydelse för svensk exportindustri

1 § Talmannen meddelade att Ivar Virgin (m) den 5 maj återtagit sin plats i riksdagen, varigenom Lars Hjerténs tjänstgöring som ersättare upphört.

2 § Justerades protokollen för den 25, 26 och 27 april.

3 § Svar på interpellation 1988/89:173 om EG-frågans betydelse för svensk exportindustri

Anf. 1 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har i en interpellation frågat mig om jag är medveten om att ett avståndstagande till EG innebär att många LO-medlemmar riskerar att förlora sina jobb.

Sten Andersson har också frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta i det fall EG framöver kommer att bedriva en politik som i första hand gynnar företagsamheten hos medlemsländerna.

Den svenska integrationspolitiken tar sin utgångspunkt i riksdagens beslut förra våren om medverkan i den västeuropeiska integrationen, i enlighet med utrikesutskottets betänkande 1987/88:24. Detta beslut innebär inte något "avståndstagande till EG". Tvärtom uttalade sig riksdagen mycket klart för ett så nära samarbete som möjligt, med utrikes- och säkerhetspolitiken som enda undantag.

Jag har ofta understrukit att Sveriges deltagande i det västeuropeiska samarbetet är av stor betydelse, inte minst för vår sysselsättning och välfärd.

Den svenska ekonomin har blivit alltmer inblandad i den internationella och då i första hand den västeuropeiska. Nära tre fjärdedelar av svensk export går till den västeuropeiska marknaden. Dess betydelse för vår sysselsättning illustreras t.ex. av att var tredje industriarbetare i Sverige i dag är sysselsatt med att producera varor direkt för denna marknad.

Alltsedan 1984 råder tullfrihet för alla industrivaror i handeln mellan EFTA och EG. Genom den s.k. Luxemburgprocessen, som inleddes efter ministermötet mellan EFTA och EG i april 1984, har ytterligare hinder för handeln med varor kunnat undanröjas. Samarbetet mellan EFTA och EG har vidgats och inriktas nu också på att skapa fria rörelser över gränserna även för tjänster, kapital och personer. Vid EFTA:s statsministermöte i Oslo förra månaden välkomnade EFTA-kretsen kommissionspresidenten Delors

Prot. 1988/89:109
8 maj 1989

Om E.G-frågans betydelse för svensk exportindustri

tankar på ett mer strukturerat samarbetsförhållande mellan EFTA och EG. EFTA-ländernas gemensamma mål är största möjliga deltagande i EG:s inre marknad. Den omfattar alla de fyra friheterna.

Vid det ministermöte mellan EFTA- och EG-länderna som hölls i Bryssel i mars mottogs budskapet från Oslo positivt. Sonderande samtal skall inledas inom kort, och ett nytt ministermöte kommer att äga rum i höst. Denna utveckling bekräftar att EFTA/EG-samarbetet gått in i en ny och mer intensiv fas. Vi kan också konstatera att den internationella processen därmed i hög grad utvecklats i riktning mot de mål riksdagen angivit för integrationsarbetet.

I samband med riksdagsbehandlingen förra våren konstaterades att Sveriges fortsatta medverkan i den västeuropeiska integrationen är av avgörande betydelse för vår ekonomiska styrka. Syftet är att om möjligt uppnå att integrationsarbetet leder till samma fördelar och åtaganden för medborgare, institutioner och företag i Sverige som i EG:s medlemsländer. Detta är av särskild vikt för små och medelstora företag i Sverige. För många av dessa är en internationalisering inte något realistiskt alternativ.

I EFTA/EG-samarbetet strävar man efter att finna gemensamma lösningar på en lång rad områden, bl.a. beträffande provning och certifiering. Gemensamma EFTA/EG-arbetsgrupper har till uppgift att finna lösningar som underlättar handel och främjar konkurrens på lika villkor. På detta sätt kan diskriminering av svenska företag på en större och integrerad Europamarknad undvikas.

Regeringen kommer att fortsätta att tillsammans med övriga EFTA-länder aktivt medverka i det västeuropeiska integrationsarbetet för att främja ekonomisk tillväxt, social välfärd och sysselsättning.

Anf. 2 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som jag till stora delar är mycket nöjd med.

Jag framställde denna interpellation därför att det i dag finns en stark opinion mot EG. Det är min och många andras uppfattning att de begrepp vi i dag rör oss med när vi talar om fördelarna med EG och även om problemen med EG ofta är svåra för gemene man att uppfatta. Vi talar om överstatlighet, om neutralitetsförbehåll och om tullunioner. Detta är inte någonting som man talar om ute på byggarbetsplatserna. Därför finns det risk för att de som i dag är negativa mot EG och som med enkla och ibland t.o.m. billiga argument intensivt driver en kampanj mot Europa kan vinna alltför stort gehör.

Det intressanta med denna debatt är faktiskt att de partier och organisationer som säger sig representera de små här i samhället gör sig skyldiga till en total felsyn. För vem är det som drabbas, om inte I.O-jobbarna, ifall Sverige skulle missa ett närmande till EG?

Tyvärr har vi fört debatten på ett alltför högt plan, varför EG-frågan inte känns lika viktig som marginalskatter, vårdpolitik och bostadsfrågor. Det är beklagligt, och det är min bestämda uppfattning att om vi inte ändrar debattekniken och argumenten i debatten riskerar vi att de som vill fjärma Sverige från Europa vinner terräng. Även om det är en litet sliten slogan vill

jag, herr talman, säga att Europa klarar sig mycket bra utan Sverige men att Sverige får stora svårigheter att klara sig utan Europa. Sysselsättningsproblemen kommer att bli uppenbara om vi skulle missa EG-tåget eller ett intensivt närmande till Europa. Det talas inte så ofta om detta, men faktum är att hundratusentals människor i Sverige i dag för sin och sina familjers välfärd är beroende av vad Sverige närmar sig Europa. Ett stort antal företag lever i dag på att vara underleverantörer till större företag. Det bekymmersamma blir, om vi inte närmar oss Europa eller om vi för en oklar EG-politik, att alltför många stora företag föredrar att utvidga sin verksamhet ute i Europa. Detta medför att svenska underleverantörer – företag med mellan 20 och 200 anställda, företag som ofta är stora arbetsgivare i små samhällen runt om i Sverige – riskerar att gå miste om jobb.

16 % av den svenska exporten till EG kommer i dag från familjeföretag och småföretag. Det handlar alltså om hundratusentals arbeten. Vi kan inte plötsligt säga att vi kan söka andra marknader i stället. Hade det funnits andra marknader hade svenska företag varit mycket större, eftersom de då hade varit på dessa marknader också. Men de marknaderna finns inte. Det är precis som de siffror statsrådet uppgav angående den stora betydelsen av att Sverige ostört och fritt kan sälja och exportera till Västeuropa. Det är oerhört viktigt för oss. Debatten borde nu handla om en bibehållen förmåga att kunna exportera till dessa andra länder, och om vi inte kan exportera borde debatten handla om vad det kommer att innebära för vår välfärd.

Jag skall bara nämna ett exempel. I Malmöhus län fanns det 1986 mer än 1 700 företag som till mer än 50 % sålde till stora företag, som i sin tur exporterade en stor del av sin tillverkning till EG-länderna. Samma siffror gäller för många andra län runt om i Sverige.

Jag säger än en gång att det är positivt att statsrådet nu så starkt understryker vikten av fortsatta och bra relationer med EG. Statsrådet säger i sitt svar att: "Syftet är att om möjligt uppnå att integrationsarbetet leder till samma fördelar och åtaganden för medborgare, institutioner och företag i Sverige, som i EG:s medlemsländer." Det är bra om man har det syftet. Men om det är någon vits med EG, bör EG i första hand gynna sina egna medlemsländer. Det är därför det är så viktigt att vi närmar oss EG så fort som möjligt.

Anf. 3 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att ta fasta på två saker i den diskussion vi för om Europa.

Sten Andersson i Malmö talar bl.a. om information. Det är viktigt att vi informerar på bredden. Jag har under senare tid upplevt det engagemang som fackföreningsrörelsen har visat som mycket positivt. Man anordnar många seminarier, kurser, träffar osv. Jag har varit med på många av dessa sammankomster, och jag kan berätta att där har det för många människor varit viktigt att Sverige är en framgångsrik exportnation. Många människor ute på arbetsplatserna vet att deras arbetsinsatser har betydelse för att vi skall kunna exportera. Vi har alla ett gemensamt ansvar just på informationssidan.

Vi behöver alla med gemensamma krafter se till att de förhandlingar som nu sker mellan EFTA och EG blir så framgångsrika som möjligt.

Anf. 4 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar även för detta svar.

Jag tror säkert att det är sant som statsrådet säger att hon har varit ute vid många informationstillfällen och talat om vikten och värdet av EG. Jag har också sett att man ibland från fackligt håll satt i gång en informationsverksamhet kring dessa problem. Men jag är rädd för att detta trots allt inte räcker till.

Jag läser också tidningar, precis som statsrådet och de flesta andra gör. Jag läser insändare och debattartiklar. Där finns ofta vulgära argument kring EG. Det är därför det är så viktigt att vi börjar tala om vad EG betyder för Svensson och Pettersson ute på gatan.

Jag kan förstå att man från visst håll kortsiktigt försöker fiska röster i denna debatt. Men det skulle vara förödande för Sveriges förmåga att på sikt kunna bibehålla en ekonomisk och social välfärd om vi missar EG-tåget.

Herr talman! Jag vill därför avsluta med att säga att det är dags att i debatten så mycket som möjligt poängtera överstatlighet, neutralitetsförbehåll och tullunioner. Begreppen måste föras ned på en nivå så att man förstår vad EG betyder för arbetena och inkomsterna för hundratusentals svenskar.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Då statsministern hade meddelat att han inte kunde infinna sig till sammanträdet före kl. 12.00, beslöt kammaren kl. 11.46 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 12.00.

5 § Förhandlingarna återupptogs kl. 12.03 under ledning av talmannen.

6 § Svar på interpellation 1988/89:190 om energipolitiken

Anf. 5 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Olof Johansson har ställt följande frågor till mig:

1. Avser regeringen att verkställa fattade energi- och miljöpolitiska beslut, i så fall på vilket sätt och när?
2. Kommer regeringen att låta skattepolitiken ta över fattade energipolitiska beslut?
3. På vilket sätt anser sig regeringen hittills konkret ha underlättat genomförandet av kärnkraftsavvecklingen, med start 1995, i enlighet med riksdagens beslut?
4. På vilket sätt vill regeringen – mot bakgrund av beslutet om kärnkraftens avveckling, bevarande av de fyra orörda Norrlandsälvarna, nödvändigheten av att hålla tillbaka koldioxidutsläppen – främja ett uthålligt energisystem baserat på hushållning och effektivare energianvändning samt utnyttjande av i huvudsak inhemska och förnybara energikällor?

Regeringens energipolitik lades fast i proposition 1986/87:159 och antogs av riksdagen år 1987. Målsättningen är att energisystemet i största möjliga utsträckning skall baseras på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor. Kärnkraften skall vara avvecklad senast år 2010, utan att samhällsekonomiska, sociala eller miljöpolitiska mål äventyras. De fyra stora älvorna skall bevaras.

Riksdagen beslutade i juni 1988, i enlighet med regeringens proposition 1987/88:90, om en handlingsplan för hur kärnkraftsavvecklingen skall inledas. Beslutet innebär att en första reaktor skall tas ur drift år 1995 och en andra år 1996. Regeringen kommer år 1990 att föreslå riksdagen vilka reaktorer som skall tas ur drift.

För att säkerställa att avstängningen av de två första reaktorerna inte leder till elbrist eller osäker eltillförsel skall riksdagen också, på regeringens förslag, ta ställning till eventuella behov av ytterligare åtgärder för elhushållning och kraftsystemets leveransförmåga.

1990 års proposition förbereds nu genom ett omfattande utredningsarbete, i enlighet med vad som redovisades för riksdagen år 1988. Detta arbete omfattar bl.a. utredningen om den elintensiva industrins konkurrensvillkor, uppdrag till naturvårdsverket och statens energiverk om ett miljöanpassat energisystem samt uppdrag till kärnkraftsinspektionen om en säkerhetsbedömning av de olika reaktorerna. Samtliga uppdrag kommer att vara avslutade vintern 1990.

Kommittén för indirekta skatter, vars uppdrag har stor betydelse också för energipolitiken, kommer att lägga fram sina förslag nu i maj. Miljöavgiftsutredningen har nyligen lagt fram förslag om avgift på svavel och klor och kommer i oktober att lägga fram ett samlat förslag till ekonomiska styrmedel inom energi- och trafikområdena.

Regeringen kommer, efter avslutad remissbehandling, att lägga fram ett samlat förslag till skatter och miljöavgifter.

Regeringens energipolitik syftar till att åstadkomma en effektivare användning av energi. Ett hushållningsprogram startades sommaren 1988, och omfattar bl.a. stöd för teknikupphandling av eleffektiva och elersättande produkter. Arbetet har tagit fart och visar en lovande utveckling. Det beslutade kravet på en höjning av Vattenfalls avkastning kommer också att stimulera till en effektivare användning av elkraft.

Energiolitiken skall också stimulera till utvecklingen av nya, miljövänliga energikällor.

Användningen av inhemska bränslen har ökat från 48 TWh år 1980 till 66 TWh år 1987. I fjärrvärmeverken har olja till en betydande del ersatts med inhemska bränslen.

Naturgasen kommer att bli ett mycket viktigt inslag i kärnkraftsavvecklingen under 1990-talet. Naturgasen kan ersätta både olja och kol – vilket ger minskade utsläpp av bl.a. koldioxid. Den kan användas som bränsle för elproduktion i t.ex. kraftvärmeverk. Naturgasen kan också ersätta el vid viss användning. Naturgasen är jämfört med olja och kol ett rent bränsle, som dessutom ger lägre utsläpp av koldioxid än dessa bränslen.

Förhandlingar om utökad import av ca 5 miljarder kubikmeter till sekelskiftet pågår med Norge, Sovjetunionen och Danmark.

Utvecklingsinsatserna avseende vindkraft har hittills bl.a. lett till två demonstrationsanläggningar i Maglarp och Näsudden. Mot bakgrund av de vunna erfarenheterna diskuteras nu havsbaserad vindkraft i Blekinge. Ett antal industriföretag har engagerat sig i detta.

Framtidens energisystem måste vara miljövänligare än dagens. Utsläppen av svaveldioxid har minskat från 925 000 ton år 1970 till 272 000 ton år 1985. Till sekelskiftet skall utsläppen vara under 100 000 ton per år.

Kväveoxidutsläppen har i stort sett varit oförändrade sedan år 1970 och uppgår till 300 000 ton per år. Målet är att utsläppen skall minskas med ca 100 000 ton fram till år 1995 och ytterligare 50 000 ton vid sekelskiftet.

De årliga koldioxidutsläppen har minskat från ca 90 miljoner ton i början av 1970-talet till ca 65 miljoner ton i dag. Det svenska beslutet att helt stoppa utsläppen av freoner innebär att de klimatpåverkande effekterna av svenska utsläpp minskar ytterligare. Minskningen har av olika experter uppskattats till mellan 15 och 20 % av dagens koldioxidutsläpp.

På längre sikt inger framför allt biltrafikens utveckling farhågor när det gäller utsläpp av försurande och klimatpåverkande ämnen. Det är därför nödvändigt att öka ansträngningarna för att minska utsläppen. Den särskilda hastighetsbegränsningen i sommar skall ses som ett sådant steg. Det är också viktigt att respekten ökar för de gällande hastighetsgränserna.

Anf. 6 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Först vill jag tacka statsministern för svaret på min interpellation. Det är nu 3 333 dagar sedan folkomröstningen – om vi vill vara petnoga. Det har alltså gått en ganska lång tid. Under den här tiden har vi lärt oss att leva med att det funnits starka krafter i det svenska samhället som har velat ifrågasätta folkomröstningens resultat och riksdagens upprepade tolkningar av folkomröstningens resultat samt uppföljningsbeslutet. När det gäller avvecklingen av kärnkraften och den framtida inriktningen av energisystemet, i största möjliga utsträckning grundat på varaktiga helst förnybara inhemska energikällor, kan ingenting ändras enligt vårt synsätt utan en ny folkomröstning. Det beslutet har en gång lyfts ovanför partierna. Annars skulle vi självfallet från centerns sida ha krävt betydligt mera långtgående åtgärder i det sammanhanget. Uppenbart krävs – det är bakgrunden till min interpellation som jag gärna vill motivera – med jämna mellanrum auktoritativa besked här i riksdagen. Det är därför jag har interPELLERAT statsministern. Jag tycker att det är viktigt att statsministern svarar. Det tackar jag särskilt för.

Det är synnerligen allvarligt om man får i gång en splittringsdebatt på detta område, som vi i och för sig har blivit vana vid, där riksdagsbeslutet och folkomröstningens uttolkningar ifrågasätts även av dem som har tagit på sig huvudansvaret för t.ex. linje 2. Det handlar om LO-ledningen, som gör sitt bästa för att förvirra energidebatten med helikopterresor och uttalanden i Dagens Industri, t.ex. av Stig Malm. Jag skall citera ett uttalande, som i och för sig kommit sedan jag väckt interpellationen men som stämmer väl med en del andra uttalanden från näringslivshåll:

”Riksdagen har tagit tre med varandra helt oförenliga beslut. Det går inte att samtidigt avveckla kärnkraft i förtid, sätta ett tak för koldioxiden och

lämna älvorna i fred." Detta säger alltså Stig Malm strax innan han går till attack mot regeringens kompletteringsproposition. Då hade han med andra ord en frispråkig dag.

En annan sak som oroar mig och som jag tar upp särskilt i interpellationen är förslaget från kommittén för indirekta skatter om energimoms i kombination med sänkta punktskatter, som lämnar mindre utrymme för styrning mellan bra och dåliga, miljövänliga och miljöfarliga energislag, som omfördelar skatter till hushållen som i dagsläget ligger på exportvarorna, som missgynnar just de inhemska förnybara energislagen, vilka riksdagen har sagt skall gynnas. Därför blir frågan – och den kan formuleras mycket enkelt – aktuell: Skall skattepolitiken styra energipolitiken även tvärtemot de målsättningar som riksdagen har beslutat?

På denna punkt har Ingvar Carlsson valt att inte svara tydligt. Det kan ha sin förklaring i att det finns en parlamentarisk kommitté vars förslag skall granskas i vanlig ordning. Därefter får regeringskansliet och riksdagen måhända ta ställning. Jag tycker att det är viktigt att man klagör den konflikt som ligger i ett sådant ställningstagande, så att vi i varje fall på den grunden inte har en ouppklarad debatt.

Energipolitiken skall främja hushållning med energin. Den skall styra bort från kärnkraft, olja och kol samt stimulera alternativen så att dessa kan nå avgörande landvinningar på marknaden. Samtidigt måste naturligtvis energipolitiken ha ett fördelningspolitiskt perspektiv. Energi, konsumtion, sparande och de miljövänliga alternativa bränslena får inte bli fåtalets lyx. Skatteinstrumentet måste få användas för långsiktiga mål, som energihushållning och god miljö. Det måste finnas en samstämmighet mellan vad som är privatekonomiskt möjligt och den riktning som vi vill att vårt samhälle skall utvecklas i när det gäller energiframtiden.

Vi har för vår del i en förnyelseplan nämnt de huvudsakliga punkter som vi tycker är väsentliga. Vi vill skapa en energikutvecklingsfond för hushållning, effektivisering och omställning av energisystemet. Vi föreslår således 2–2,5 miljarder finansierade genom 2 öre per kWh på el. Vi vill att avdragsrätt vid beskattning införs för energihushållande investeringar, att energibeskattningen i princip skall vara likvärdig per energienhet, att miljövänliga energikällor får miljörabatt, t.ex. naturgas som statsministern också nämnde, och att inhemska förnybara energislag ej beskattas. Skattechöjningar på olja, kol och uran skall motsvaras av sänkta skatter på arbete. Bränslen skall beskattas lika vid såväl värme- som elproduktion. Garantipris skall införas på el från nya anläggningar som använder förnybar energi. All åkermark som inte behövs för livsmedelsproduktion skall användas för energiskog och energigrödor. Drivmedelsetanol skall introduceras, skattefri och inhemsproducerad. Direktverkande el skall inte tillåtas i nybyggda bostäder och lokaler, och den kommunala energisparrådgivningen skall återuppbyggas.

Det är vårt sätt att se på energiframtiden. Det är hög tid att konkreta åtgärder vidtas för att skapa förutsättningar för den kärnkraftsavveckling som riksdagen har beslutat om.

Anf. 7 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Det är bra att Olof Johansson har interpellert i denna viktiga fråga och att statsministern har svarat.

Det har gått snart tio år sedan vi hade en folkomröstning om kärnkraften. Det är bara 20 år kvar innan kärnkraften skall vara avvecklad. Det finns i dag starka krafter i det svenska samhället som vill bibehålla kärnkraften. De mest cyniska av dem tar koldioxidutsläppen som vapen mot en avveckling. Hela vårt skattesystem skall läggas om. Marginalskatterna skall sänkas, de rika skall gynnas enligt planerna. För att finansiera detta skall mycket momsbeläggas, bl. a. energi och persontransporter. Arbetet med att ta fram dessa nya skatter bedrivs inom finansdepartementet i en parlamentarisk utredning genom direktiv och med medverkan av de politiska partierna. Inom momsutredningen har socialdemokraterna majoritet.

Vad föreslår majoriteten? Jo, energin skall momsbeläggas och punktskatterna skall sänkas med 30 %, storförbrukarsubventionen skall bibehållas.

Det framgår klart av de handlingar som utgivits av utredningen att det här främjar användning av olja, kol, gas och elkraft. Vi får alltså ökade utsläpp av koldioxider, kvävedioxider och svaveldioxider. Man vill alltså föra en politik som innebär att elkraftsanvändningen ökar i en tid då vi säger att kärnkraften skall avvecklas. Det betyder rimligen att den ökande mängden elkraft måste produceras med fossila bränslen. Då ökar återigen koldioxider, kväveoxider och svaveldioxider. Det står uppenbarligen i strid med de miljöbeslut som fattades i maj 1988 av denna kummare.

På samma sätt vill man nu momsbelägga persontransporterna. Av utredningsmaterialet framgår väldigt klart och tydligt vilka konsekvenser det får för trafiken. Man finner att tågåkandet kommer att minska med 12 %, att lokaltrafiken kommer att minska med 16 %. Eftersom det inte är sannolikt att människor kommer att åka mindre, kommer det att innebära att människor sätter sig i sina bilar och åker. Det innebär i sin tur fler bilar, mera utsläpp, flera skador och fler dödsfall.

Allt detta resulterar i mer utsläpp av koldioxid och kväveoxider. Alltså återigen: Detta strider mot de miljöpolitiska besluten, och en sådan här politik kan inte vi i miljöpartiet på något sätt acceptera.

Man kan inte göra någon annan tolkning än den att resultatet av utredningen måste bero på en fast politisk vilja att driva en politik som innebär ett ökat slöseri och ökade utsläpp. I annat fall hade direktiven naturligtvis varit annorlunda. Finansministern skulle ha sagt ifrån. Han skulle ha sagt att sådana här resultat inte kan accepteras utan att det måste komma nya direktiv. Men det har inte skett.

Det ser med andra ord ganska mörkt ut för en bra miljö- och energipolitik i Sverige. Det vore faktiskt bra om statsministern kunde ta avstånd från de nu liggande skatteförslagen, som direkt strider mot riksdagens beslut. Sker inte detta, kan vi inte se något annat framför oss än ett större slöseri och en större miljöförstöring, och i så fall är det uppenbart att skattepolitiken är mycket viktigare än miljöpolitiken.

Anf. 8 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Det är glädjande att statsministern ville delta i denna interpellationsdebatt om energi. Vi i miljöpartiet de gröna har länge efterlyst en helhetssyn på energifrågorna – regeringens helhetssyn på sambandet mellan energi och samhällsutveckling på alla livets områden. Energi betyder ju liv. Ingen människa eller annan varelse skulle kunna leva om inte solens ständiga energitillförsel garanterade ljus, värme och fotosyntes.

Vidare är vi glada över Olof Johanssons sätt att inleda debatten. Vi i miljöpartiet instämmer i vad han säger i dessa frågor. Att miljöpartiet bildades har ett starkt samband med energifrågorna. Vi har mycket gemensamt med centern. Men samtidigt kritiserar vi centern för dess brist på helhetssyn och radikalitet när det gäller sambanden mellan energi, naturresurser, livsstil och samhällsutveckling. Miljöpartiet hade kanske aldrig kommit till om centern hade haft en radikalare profil i miljöfrågorna och de långsiktiga solidaritetsfrågorna.

Eftersom vi i miljöpartiet tackar nej till den sorts ekonomiska tillväxt som bara betyder mer av samma sort, är det lättare för oss att skissera en framtid där inte bara kärnkraften är helt avskaffad inom tre år utan där också användningen av fossila bränslen har trappats ned till 15 %, jämfört med dagens nivå, på 25 år. Vi menar nämligen att det är helt otillräckligt att hålla koldioxidhalten när det gäller fossila bränslen på en konstant nivå. Koldioxidutsläppen måste minska radikalt. Det lärde vi oss redan på 70-talet. Sverige – här släpper vi ut dubbelt så mycket koldioxid per capita som världen i genomsnitt – bör gå i spetsen för en nedtrappning. Likaså bör Sverige gå i spetsen för en nedtrappning beträffande kärnenergi. Vi förbrukar mest kärnenergi per capita i världen. Att kärnkraften måste bort är en sådan självklarhet när vi ser på hela kärnenergicykeln från urangruvan till det s.k. slutförvaret att jag inte ger mig in på någon argumentering. Statsministern har ju själv vid något tillfälle sagt att kärnkraften inte hör hemma i ett civiliserat samhälle.

Det som gör oss mycket bekymrade är att regeringen och socialdemokraterna tycks äga den teoretiska insikten om att en radikal kursändring är nödvändig. Statsministern har av sin expert Bert Bolin och hans kolleger låtit sig övertygas om att växthuseffekten är ett av de största hoten mot mänsklighetens framtid. Ändå vidtas inga åtgärder för att vända utvecklingen.

Teori: Kärnkraften hör inte hemma i ett civiliserat samhälle.

Praktik: Regeringen accepterar effekthöjningar i de flesta kärnkraftverk och miljardinvesteringar för att rädda det dödsdömda Ringhals 2.

Teori: Koldioxidutsläppen får ej öka. Växthuseffekten är kanske det största hotet mot mänskligheten.

Praktik: Georg Andersson vägrar att antyda några åtgärder för att ens frysa vägtrafik och flygtrafik på nuvarande nivå eller för att radikalt föra över trafik från landsväg till järnväg och båt. Birgitta Dahl vägrar att ingripa mot Energiverkets och Vattenfalls yviga planer på en mer omfattande användning av kol, olja och naturgas i nybyggda förbränningsanläggningar.

Teori: Sverige skall satsa på inhemsk energi och energihushållning.

Praktik: Regeringen är beredd att satsa miljarder på introduktionen av ett

nytt fossilt bränsle. Swedgas räknar med beslut om investeringar på 16 miljarder i år för utbyggnad av gasledning. Detta är bara början. Pengar kan, som bekant, bara användas en gång. Men naturgasintroduktionen går ut över kärnkraftsavvecklingen och utvecklingen när det gäller inhemsk energi.

Teori: Ekonomiska styrmedel skall användas för att stoppa miljöförstörelsen.

Praktik: Socialdemokratin föreslår moms på inhemsk energi och moms-befrielse för exportindustrins energi. Därigenom gör man inhemsk energi dyrare. Dessutom lastar man över bördor på folket, samtidigt som man stödjer exportindustrin och ökar användningen av fossila bränslen.

Teori: Kväveoxidutsläppen skall minskas med 30 % fram till mitten av 90-talet.

Praktik: Man låter, som Olof Johansson har påpekat, bensinpriset sjunka, trots 1983 års energipolitiska beslut. Samtidigt avslår man förslag om beskattning av flygbränsle och rejäla landningsavgifter i syfte att ställa flygets energianvändning i paritet med andra energiförbrukares energianvändning. Flygets kväveutsläpp är särskilt höga. Någon katalytisk rening är dock inte i sikte.

Teori: Man skall satsa på inhemska bränslen och hög energieffektivitet.

Praktik: Vi riksdagsmän blir föremål för uppvaktningar av representanter för träflistillverkningen och för kommunala värmeverk. Dessa är utomordentligt bekymrade över regeringens idéer att momsbelägga deras produkter. Förslag om blygsamt stöd till byggande av solvärmeanläggningar avvisas av socialdemokratin. Ja, listan skulle kunna bli lång.

Herr talman! Det skulle vara utomordentligt välgörande att från landets statsminister – som ju är språkrör för både regeringen och det socialdemokratiska partiet – få höra hur regeringen och socialdemokratin skall leva upp till sina löften från valrörelsen om att det socialdemokratiska partiet skall bli det miljöparti som man sade sig vilja bli.

Hur avser regeringen att få slut på det dubbla budskapen om miljövänlig teori och miljöfördärvande praktik? Den dag regeringen lever upp till sina teorier kan vi börja hoppas. I dag noterar vi i miljöpartiet och många andra miljövänner med en viss blandning av ilska och förtvivlan att regeringen tycks vara hopplös. Herr statsminister, giv oss hoppet åter!

Anf. 9 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Inför folkomröstningen om kärnkraften arbetade vi tillsammans och med framgång för linje 2, för en avveckling med förnuft. Men den som tror och satsar på förnuftet måste också ha viljan att ta till sig nya fakta.

Visst har vi, herr statsminister, fått nya fakta sedan dess! Inte visste vi då vad vi vet i dag om de faror för livsbetingelserna, för allt liv, som följer med en fortgående temperaturhöjning på jorden. Vi hade då inte ens hört ordet drivhuseffekt – i varje fall hade jag inte hört det – som beteckning för verkningarna av den ökande mängden koldioxid och metan i luftlagren.

Ändå är det drivhuseffekten som i dag framstår som den allvarligaste konsekvensen av vårt behov av energi och som kräver helhjärtade insatser av oss. Det är alltså drivhuseffekten som framstår som vår svaraste fiende.

Då gäller det, tycker vi i folkpartiet, att kraftsamla. Det gäller att satsa på

att kunna möta det största hotet först. Det gäller att inte splittra sig eller att försöka ge ett intryck av att man kan klara allt samtidigt, för då är risken stor att man inte klarar vare sig det ena eller det andra. Risken är alltså stor att man sätter sig pladask mellan stolarna.

Vad gör man, herr statsminister, om man håller på att laga efter ett vattenläckage i källaren och man samtidigt får höra att det brinner på övervåningen? Försöker man även då att klara av båda problemen samtidigt, eller koncentrerar man sig på att avvärja det nya och större hotet först?

Att redan nästa år, herr statsminister, fatta beslut om att inleda kärnkrafts-avvecklingen vore därför, som jag ser det, att sända ut felaktiga signaler. Det skulle innebära att man stängde av anläggningar som genererar el, utan att ge ifrån sig koldioxid, och ersatte dem med nya anläggningar, baserade på fossila bränslen som kol, olja och naturgas.

Att, som statsministern gör, beteckna naturgasen som ett jämfört med kol och olja rent bränsle är sannolikt missledande. Metanutsläppen vid utvinning, transport och användning av naturgas bidrar starkt till drivhuseffekten.

Låt mig erinra om att konsumentombudsmannen i Danmark har förbjudit naturgasföretagen att marknadsföra naturgas med påståenden om att naturgasen inte skulle förorena. I Österrike har högsta domstolen förbjudit naturgasföretagen "att vilseleda om naturgasens fördelar genom att påstå att naturgasen inte, eller så gott som inte, belastar miljön". Är det inte just ett sådant vilseledande som statsministern ägnar sig åt här i dag?

Herr talman! Det intryck som skapas är självfallet att drivhuseffekten inte är så allvarlig – i varje fall inte så allvarlig att den kräver omedelbara och resoluta åtgärder. Men det är fel! Det är precis det den gör!

Det är sant att Sverige, på grund av dess tillgångar på vattenkraft och kärnkraft, inte tillhör de värsta nedsmutsarna av luftatmosfären bland industriländerna. Ändå ligger vi per capita långt över genomsnittet på jorden. Att lasta av oss ansvaret på andra vore därför fel.

I kampen för en bättre miljö vill vi gärna att Sverige skall ligga i täten, att andra skall se oss som ett efterföljansvärt exempel. Vad kan i så fall konsekvenserna bli om vi börjar att nu ersätta kärnkraft med fossilbränslen?

Herr statsminister! Jag tycker att vi skall hålla fast vid vår gemensamma linje, från folkomröstningen 1980 och från riksdagsbeslutet 1981, att avveckla kärnkraften till 2010 och göra det med förnuft, dvs. när vi dels har fått fart på hushållningen med elenergi, dels har fått fram ett miljövänligt alternativ till den elkraft som behöver ersättas.

Anf. 10 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Det finns en betydande osäkerhet i vårt land om den framtida energiförsörjningen och framför allt tillgången på el. Ansvaret för att det inte finns en samlad och konsistent energipolitik, som kan ge säkerhet för industri, näringsliv och andra delar av samhället, faller på statsministern.

På sätt och vis påminner situationen i energipolitiken om den skandal som under ett års tid präglade Palmeutredningen. En person, som trosvist ständigt upprepade att han såg ljusen, fick fortsätta att leda en verksamhet som de initierade insåg skulle trotsa de krav som riksdagen hade uppställt på rättssäkerhet och som inte heller uppfyllde professionella krav.

Samma situation råder i dag i svensk energipolitik. Den ansvariga inom regeringen hävdar gång efter annan att hon har lösningen på våra energipolitiska problem. Under flera år har hon t.ex. framhållit att vi i Sverige har kommit längre i utvecklingen av de förnybara energikällorna än vad vi tidigare har trott. Samtidigt har energiministern för regeringens del klargjort att den framtida utvecklingen skall ske oavsett hur situationen ser ut vid kontrollstationen 1990.

Eftersom vi i Sverige ännu inte har sett de kommersiellt användbara förnybara energikällor som energiministern har talat om som om de redan vore framme, har detta skapat en betydande oro för den framtida energiförsörjningen och för elförsörjningen. Denna oro underblåses av att den ansvariga myndigheten på området blev offentligt utskäld när den i höstas gjorde en prognos om en elanvändning som visade på en betydande risk för att vi inte skulle klara av att leva upp till framtidens elbehov.

Herr talman! Vindkraften kommer inte att under 90-talet ge något annat än ett marginellt tillskott, och elanvändningen fortsätter att öka, inte minst inom industrin.

Regeringspartiet tvingas nu i interna promemorior att förlita sig helt och hållet på en återgång till fossila bränslen, för att klara ersättningen av kärnkraften – som ju skulle ersättas av de förnybara energikällorna – och för att klara det framtida elbehovet, som egentligen inte skulle öka.

För det första strider denna återgång till fossila bränslen mot folkomröstningens resultat. Där uttalades mycket klart att kärnkraften skulle användas i avvaktan på framväxten av förnybara energikällor. Det sades att utvecklingen skulle ske med hänsyn till välfärd och sysselsättning.

När vi i dag vet att den förtida utvecklingen kommer att kosta drygt 30 miljarder och hela omställningen mellan 115 och 150 miljarder, framstår den nuvarande politiken som ett hot mot vår välfärd. När vi dessutom vet att 100 000 jobb kan gå förlorade i några av vårt lands känsligaste regioner, framstår denna politik dessutom som ett mycket klart hot mot sysselsättningen. Den innebär en utslagning av industrier som har en avgörande betydelse för den svenska bytesbalansen.

Herr talman! Nästa år beräknar regeringen tillväxten i den svenska ekonomin till 1 %. Det är bland de lägsta siffrorna i OECD-gruppen. Ett snabbt stigande elpris, på grund av dyrare energikällor och brist på el, kommer att slå ännu hårdare mot den svenska välfärdsutvecklingen.

För det andra är det en omöjlighet att kombinera riksdagens tak för koldioxidutsläppen med en förtidsutveckling av kärnkraften, om man inte skall bygga ut någon av de fyra orörda älvarna – dvs. om vi skall ha el till det svenska samhället.

Den minskning av koldioxidutsläppen och andra utsläpp som statsministern talade om i sitt anförande är till stor del beroende av det svenska kärnkraftsprogrammet. Problemet att klara miljömålen med den förtida utvecklingen inser LO och den ansvariga myndigheten. Vattenfall. Birgitta Dahl har också i ett svagt ögonblick erkänt att vi inte kommer att klara koldioxidtaket under vissa år. Ändå insisterar regeringen på att vi i Sverige skall klara koldioxidtaket, trots att man nu satsar på en återintroduktion av fossila bränslen, som kommer att ge ökade utsläpp motsvarande 12 % av de

nuvarande utsläppen. För att man skall klara detta krävs det åtgärder som svarar mot att var tredje personbil och varannan lastbil och buss ställs åt sidan.

I praktiken kommer vi då att tvingas investera i en ny naturgasintroduktion, som sker så panikartat att man för att klara koldioxidtaket ställer krav på att 60 % av den nuvarande oljeanvändningen skall ersättas. Det innebär en panikartad investering i en infrastruktur som i praktiken kommer att verka försvårande för framväxten av förnybara bränslen.

Herr talman! Nu står vi här med en energipolitik som inte kommer att kunna uppfylla riksdagens grundläggande riktlinjer och som håller på att haverera mot verkligheten, precis som Holmérutredningen gjorde. Frågan är hur länge statsministern kommer att låta den ansvariga fortsätta i detta fall. Ingvar Carlsson kommer givetvis att försvara Birgitta Dahl på samma sätt som han försvarade Holmér, Wickbom och Leijon, ända tills skadorna är så uppenbara att de är omöjliga att bortse från.

Statsministern måste välja. Konkret kan man uttrycka det så här: Vilken riktlinje är viktigast för Ingvar Carlsson – att klara kampen mot koldioxidutsläppen eller att starta den förtida avvecklingen?

Anf. 11 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Gunnar Hökmarks jämförelse mellan kärnkraftsavvecklingen och utredningen om mordet på statsminister Olof Palme är så smaklös att jag i dag icke kommer att debattera med Gunnar Hökmark.

Till Olof Johansson vill jag säga att det finns krafter som vill ifrågasätta folkomröstningsresultatet, och det är beklagligt. Det är helt entydigt att en stor majoritet av svenska folket uttalade sig för att kärnkraften skulle avvecklas till år 2010. Jag menar därför att det är en skyldighet för riksdagen och för regeringen att arbeta för att förverkliga detta mål och detta uttalande, som svenska folket står bakom. Det är enligt min uppfattning både möjligt och realistiskt att klara den uppgiften.

Mellan Landsorganisationen och regeringen är det däremot en ganska marginell skillnad som har kommit till uttryck. Om man skall kunna avveckla tolv reaktorer fram till år 2010, anser regeringen att det är klokt, även från realekonomiska och energipolitiska utgångspunkter, att starta något tidigare än vi hade tänkt oss från början. Då var meningen att vi skulle starta 1998, nu säger vi från regeringens sida 1995. Det är dock en ganska marginell skillnad, vill jag säga, om vi skall starta 1995 eller 1998, men regeringen kommer för sin del att planera så att starten skall kunna ske 1995.

Det innebär ändå, och det vill jag understryka för Hadar Cars, att vi med undantag för tre år skall klara av att stänga av en reaktor varje år. Detta är en så pass stor uppgift att jag tror att det är klokt att börja tidigt. Jag tror att det som Hadar Cars var inne på, att man skulle skjuta detta framför sig och stänga av fler reaktorer i slutet av perioden, är en mycket bekymmersam strategi, om man verkligen skall klara avvecklingen till 2010.

Både Carl Frick och Olof Johansson tog upp kopplingen mellan skattepolitiken och energipolitiken. Den är utomordentligt viktig. Vi är från regeringens sida helt på det klara med att den kopplingen finns. Tekniken har vi sagt att vi skall återkomma till. En viktig punkt som Carl Frick inte berörde är att

vi skall ha miljöavgifter på svavel, kväve- och koldioxid. Det är naturligtvis en viktig faktor vid bedömningen av olika energislags konkurrenskraft och roll i det framtida energisystemet. Jag föreslår att vi avvaktar till dess vi har de konkreta förslagen. Då kan vi på ett bättre sätt bedöma hur vi skall utforma skatte- och energipolitiken, så att vi når de mål vi har satt upp på båda dessa viktiga samhällsområden. Det är alltså helhetsbilden som är den viktiga, och den har vi ännu icke tillgång till.

Jag skall säga till Lars Norberg, att skall vi klara den mycket stora uppgift som vi har fått oss ålagd av svenska folket, är socialdemokratin den oundgängligen nödvändiga kraften. Vi är intresserade av samverkan med andra partier och grupper i samhället som vill åstadkomma denna väldiga omställning av vårt energisystem på ett klokt och förnuftigt sätt. Eftersom Lars Norberg var så kritisk i sin bedömning av den svenska socialdemokratin, vill jag bara i all stillsamhet erinra om att Sverige är det enda land med kärnkraft som har beslutat att avveckla den. Den socialdemokratiska regeringen i Sverige är faktiskt den enda regering som är i full gång med den uppgiften. Jag tycker att det ändå är värt en viss respekt, även från en miljöpartists utgångspunkt.

Anf. 12 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag skall också i första hand inrikta mig på en debatt med statsministern. Annars är energipolitiken ett mycket tydligt exempel på ett område där det krävs en långsiktig målsättning och en långsiktig kamp för att man skall uppnå sina mål men där man naturligtvis från olika ideologiska utgångspunkter inte alltid uppnår de målen. Jag tror att miljöpartiet så småningom också kommer att notera skillnaden mellan att få allting på en gång och att ha mål att sträva mot.

Däremot tycker jag att det finns anledning att påminna om, att vill man återropa nya fakta i debatten, som är långsiktig – saker och ting händer hela tiden, olyckor, teknikutveckling och annat – skall man inte sätta på sig skyggglapparna det första man gör. Vi noterar från centerns sida att koldioxidproblematiken är ett bekymmer. Självklart präglade det också vår inställning till Linje 3. Det var därför vi ville begränsa energianvändningen. Det är det säkraste sättet att skydda miljön. Tar man dessutom energislagen i rätt ordning vid en begränsning, blir effekten desto bättre. Det är detta jag har försökt tala om i min interpellation till statsministern, att det är den prioriteringen som jag egentligen saknar. Riksdagen har fattat beslut som innebär mycket klara restriktioner och förutsättningar. Då gäller hushållning, sparande och effektivisering av energin som prioritet nummer ett, om dessa olika strävanden skall kunna förenas. Naturligtvis skall man parallellt med detta satsa på förnyelsebara, inhemska och miljövänliga energikällor. Det är den enda säkra väg vi kan gå för att lösa de målkonflikter som en del vill ställa upp och göra till hinder för att göra någonting.

Erfarenheten sedan folkomröstningen visar, utöver att koldioxidproblemet är tydligare och mer utrett än förut, att kärnkraften är farlig. Den som inte nämmer Tjernobyl samtidigt som koldioxidhotet måste ha någon annan avsikt än att föra en saklig debatt. Kärnkraftens avfallsfrågor är inte lösta i verkligheten. Sambandet kärnkraft–kärnvapen är fullständigt klart och att

ersätta kärnkraft med kärnkraft blir dyrare än de flesta alternativ. Detta är situationen.

Jag tycker att statsministern egentligen glider undan denna frågeställning. Jag skall inte i dagens debatt pressa särskilt hårt. Men jag tycker att det är viktigt att ha en principuppfattning om huruvida skattepolitiken skall styra energipolitiken eller om energipolitiken skall styra skattepolitiken, med tanke på de resultat som annars kan uppnås, vilka står klart i strid med vad riksdagen redan har uttalat.

Anf. 13 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Inledningsvis vill jag understryka en sak. Jag jämförde inte, vilket statsministern sedan påstod, energipolitiken med mordet på Olof Palme. Det är en ren förvanskning av det jag sade. Det jag pekade på var statsministerns ansvar för att i varje läge se till att en sak fungerar. Beträffande mordutredningen, inte mordet, tilläts denna osäkerhet och totala misskötsel fortgå under ett års tid utan att statsministern ingrep. Det är jämförelsen och däri finns likheten.

Den osäkerhet som i dag finns i det svenska samhället grundar sig på att ansvariga inom industri, näringsliv och fackföreningsliv ser bristerna trots den mängd av löften som givits. Därför måste statsministern faktiskt bestämma sig för den prioritering som han vill göra. Vill han ha en energiminister som sätter miljön främst innebär det ett stopp för den förtida avvecklingen och därigenom minskade koldioxidutsläpp på samma sätt som vi under 80-talet kunnat skönja minskade koldioxidutsläpp. Vill han ha en miljöminister som sätter den partitaktiska energipolitiken främst innebär det att man skall tvinga igenom fossileldade anläggningar, som till allra största delen ännu inte har blivit föremål för tillståndsansökan. Det är detta den socialdemokratiska energipolitiken hänger på. Det finns en klyfta mellan riksdagens krav på att vi skall respektera beslutet om koldioxidtaket och den introduktion av fossileldade bränslen som nu är på gång. Det kommer att leda till att vi i en hast tvingas bygga upp en infrastruktur som i praktiken kan hindra framväxten av nya inhemska bränslen. Detta kommer att innebära ekonomiska och kommersiella risker liksom att vi inte kommer att kunna analysera miljöriskerna såsom vi borde göra. Detta är en klyfta mellan regeringens ansvar på två olika områden, och detta kan Ingvar Carlsson inte skjuta ifrån sig.

Av resultatet av folkomröstningen i början av 80-talet framgick att vi skulle använda kärnkraften i avvaktan på framväxten av förnybara energikällor och med hänsyn tagen till välfärd och sysselsättning. Detta gäller uppenbarligen inte längre för socialdemokratisk energipolitik. Då är en rimlig fråga: Vilket sätter man främst, att arbeta för att minska koldioxidutsläppen eller att stå fast vid den förtida avvecklingen?

Anf. 14 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag tycker att det är alldeles utomordentligt att statsministern har slagit fast att kärnkraften skall avvecklas. Det är skönt att det inte råder någon tvekan om detta. Men det finns två partier i denna församling som har mälat sig ur den här frågan, nämligen folkpartiet och moderaterna. Detta har

vi kunnat konstatera tidigare. Jag tycker att det är utomordentligt sorgligt att man inte fullt ut vill respektera beslutet om att avveckla kärnkraften.

Det som bekymrar oss i miljöpartiet i den politik som förs i dag är att den inte fullt ut satsar på att hushålla med och spara energi. De skatteförslag som ligger leder inte till hushållande och sparande. Detta är det stora bekymret. Det var vår förhoppning att man skulle komma med förslag som innebär att man beskattar energiråvaran som sådan. Detta innebär att den som kan hushålla med sina energiresurser får en billigare produktion och ekonomiska fördelar. Ett av de allra bästa och effektivaste sätten att uppnå energisparande i samhället är alltså att beskatta själva energiråvaran. Om detta har vi lagt fram förslag tillsammans med centern. Jag hoppas att dessa tankegångar så småningom kan få genklang i hela riksdagen, så att vi kan gå vidare på ett sunt och bra sätt.

Det förslag som nu ligger innebär också att de inhemska förnybara energikällorna kommer i kläm. Detta är en mycket olycklig utveckling. Genom att beskatta de importerade fossila bränslena som råvaror och inte beskatta de svenska kan vi gynna den svenska inhemska energiförsörjningen och lättare komma bort från kärnkraften i framtiden. Genom att lägga in styrmedel i vårt skattesystem kan vi faktiskt göra mycket stora energibesparingar.

För snart nio år sedan kom boken *Energi till vad och hur mycket?* av Peter Steen och Tomas B Johansson ut. Författarna har gång på gång visat att vi i det svenska samhället med de rätta ekonomiska styrmedlen kan sänka energiförbrukningen med nu tillgänglig teknik och med sådan som man kan förutse en utveckling av. Det gäller att medvetet använda sig av de marknadsekonomiska krafterna för att styra mot energisnålhet. Därför är det allvarligt att man i de pågående skatteutredningarna bortser från denna möjlighet och i stället håller fast vid energiskatteformer som motverkar denna utveckling. Vi i miljöpartiet kommer även i framtiden att ta upp dessa frågor i samband med vårt remissvar till utredningen. Vi kommer även att driva dessa frågor i riksdagen eftersom det är avgörande för energipolitikens framtid att vi får ekonomiska styrmedel som leder utvecklingen åt rätt håll och inte sådana som gör att det går snett.

Anf. 15 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Herr statsminister! Naturligtvis vill miljöpartiet samarbeta med socialdemokratin för att avveckla kärnkraften. Men vi måste samtidigt uttrycka vår oro över att det tycks vara en sådan diskrepans mellan teori och praktik i väldigt mycket av vad som sker just nu. Enligt teorin skall man satsa på inhemska bränslen och hög energieffektivitet. Men i praktiken blir vi riksdagsmän föremål för diverse uppvaktningar från representanter för träflisleverantörer och kommunala värmeverk vilka är utomordentligt bekymrade över regeringens idéer om att momsbelägga deras produkter. Statsministern säger att vi skall avvakta tills skatteförslagen lagts fram och blivit remissbehandlade. Men vi miljöpartister anser att vi måste ta varje tillfälle i akt att tala om att vi ser med stor oro på ett genomförande av denna politik. I teorin skall vi – enligt vad regeringen säger genom Birgitta Dahl – satsa på energieffektivitet och hushållning. I praktiken avskaffar regeringen

stödet till energirådgivare och tar bort stödet till energihushållning och solvärmearnläggningar. Vindkraften får inte heller något stöd.

Naturligtvis är vi medvetna om att Sverige är det enda land som fattat beslut om att avveckla kärnkraften. Det är ett radikalt och tappert beslut – det kan vi gärna hålla med om. Men eftersom Sverige är det land som har mest kärnkraft per invånare krävs det också radikala och modiga åtgärder som visar att man menar allvar med vad man beslutat. Vi från miljöpartiet vill givetvis att man skall gå snabbt fram med dessa frågor. Vi kommer ingalunda att bromsa utan i stället vara pådrivande. Inte heller kommer vi att motarbeta regeringen på någon punkt när det gäller att genomföra kärnkraftsavvecklingen, det vågar jag lova. Men vi anser oss samtidigt ha frihet att tala om vilka vägar vi anser vara de bästa, vilken sorts samhälle vi tror är det bästa att sträva mot. Detta sammanfaller med det samhälle vi anser vara målet vid kärnkraftsavvecklingen.

Anf. 16 HADAR CARL (fp):

Herr talman! De finns de som anser att man skall försöka kombinera en förtida avveckling av kärnkraften med fortsatt låga elpriser. Inte minst centern för fram det budskapet. Enligt folkpartiet är det inte en realistisk linje. I alla sammanhang gäller att låga priser på en för konsumenterna eftertraktad nytta leder till en ökad efterfrågan. Därför får minskad elproduktion i kombination med fortsatt låga elpriser snabbt till konsekvens en brist på elström. Denna bristsituation kan då endast avhjälpas med en ransonering. Men att ransonera elkraften för hushållen blir svårt. Hus är olika stora och har olika täthet. Gamla och sjuka kan behöva mer värme än flertalet andra boende. En ransonering av el till hushållen låter sig därför inte göras utan mycket krångel och byråkrati om den skall bli något så när rättvis. Därför kan den i stället komma att drabba företagen, vilket skulle bli förödande både för jobben och välfärden.

Denna osäkerhet vad gäller prispolitiken gör också att företagen känner ökad osäkerhet, vilket i sin tur resulterar i att de håller inne med investeringar eller väljer att bygga ut utomlands.

Herr talman! Det finns ändå inom socialdemokratin de som leker med tanken att en förtida kärnkraftsavveckling inte får leda till högre elpriser. Var står statsministern i denna fråga? Tar han ansvaret om en tidigareläggning av kärnkraftsavvecklingen får genomslag i form av höjda elpriser, eller sticker han i denna fråga så som strutsen och Olof Johansson huvudet i sanden?

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1988/89:195 om en ny arbetsförmedlingslag

Anf. 17 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Elver Jonsson har, mot bakgrund av den översyn som pågår inom arbetsmarknadsdepartementet av 1935 års arbetsförmedlingslag, ställt följande frågor till mig:

1. Har departementet utarbetat ett förslag till ny arbetsförmedlingslag?
2. Om så är fallet – varför låter man inte remissbehandla förslaget?
3. När beräknas en proposition föreligga?

Jag besvarar frågorna i tur och ordning.

Förra gången Elver Jonsson här i riksdagen frågade mig, när översynsarbetet kunde vara färdigt, förklarade jag att det pågående arbetet rymmer många komplicerade frågeställningar, som nog måste övervägas, inte minst med hänsyn till våra internationella åtaganden. Jag sade också att jag hade för avsikt att kunna redovisa ett resultat så snart som möjligt.

I det pågående arbetet har departementet haft fortlöpande kontakter med arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och arbetsmarknadens parter. Den 8 februari i år fick regeringen en gemensam skrivelse från LO och TCO med förslag till en ny lagstiftning om in- och uthyrning av arbetskraft. Förslaget innebär i korthet att uthyrningsföretag som vill bedriva uthyrning av arbetskraft måste ha tillstånd av AMS. Tillstånd skall endast kunna ges till företag som uppfyller de krav som kan ställas på en seriös arbetsgivare med avseende på bl.a. löner och andra anställningsvillkor.

Enligt LO och TCO bör det vidare föreskrivas att en arbetsgivare som vill anlita ett sådant uthyrningsföretag får göra detta endast om inhyrningen medges i ett kollektivavtal upprättat av centrala avtalsparter. För arbetsgivare vilka inte omfattas av kollektivavtal bör AMS kunna medge undantag. Slutligen föreslås sanktioner i form av straff eller vite för den som gör sig skyldig till olaga uthyrning resp. skadestånd och avgifter för den som bryter mot inhyrningsförbudet.

Detta förslag från LO och TCO har i sin tur föranlett en skrivelse från Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), där man från arbetsgivarhåll utvecklar hur man ser på förslaget. SAF är mycket hård i sin kritik av organisationernas förslag. SAF menar bl.a. att förslaget innebär ett oacceptabelt åsidosättande av näringsfriheten. SAF föreslår för egen del att begreppet arbetsförmedling skall definieras på ett sådant sätt att serviceföretagens verksamhet inte kan förväxlas med arbetsförmedling.

De konkreta lagförslag och övriga synpunkter som inkommit från arbetsmarknadens parter har föranlett vissa ytterligare överväganden. Översynsarbetet är dock nu i det närmaste slutfört. Det är min förhoppning att arbetet inom kort kan redovisas i form av en promemoria, som kommer att remissbehandlas på sedvanligt sätt.

När det slutligen gäller frågan när en proposition kan tänkas föreligga är detta i hög grad beroende på vilket mottagande förslaget får av remissinstanserna. Det är emellertid min avsikt att en proposition skall kunna avges till riksdagen senare under hösten i år.

Anf. 18 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Frågan om översynen av arbetsförmedlingslagen har fått karaktären av ett långt lidandes historia.

Jag tackar nu arbetsmarknadsministern för svaret och kan konstatera att AMS-kommittén redan 1985 uttalade att man behövde se över den nuvarande lagstiftningen. I början av 1987, alltså för över två år sedan, gav riksdagen

på arbetsmarknadsutskottets förslag som sin mening till känna att lagen var svår att tillämpa och tolka. Riksdagen förutsatte att det snarast skulle komma ett förslag till ny lagstiftning.

I december samma år, alltså 1987, åtta månader efter riksdagens beslut, hade jag en interpellationsdebatt med statsrådet Thalén. Jag fick då svaret av arbetsmarknadsministern att ett lagförslag snart skulle komma. Efter det beskedet har ett och ett halvt år gått. Nu ger statsrådet på den förnyade frågan följande svar: *Regeringen har fortfarande inget eget att meddela. Statsrådet hänvisar till att LO och TCO har tyckt till och att SAF har reagerat negativt på deras förslag.*

Den fråga jag måste ställa är: *Vad har skett under dessa 18 månader? Har departementets översynsarbete inte resulterat i något alls värt att redovisa i kammaren i dag? Är regeringen tillfreds med att fungera som ett allmänt remissorgan, som ett brevlådeföretag – jag vågar väl i detta sammanhang, herr talman, inte säga som en skrivbyrå?*

Vad anser egentligen regeringen? Det intryck man får är att regeringen tassar omkring, ängslig att störa de makthavare som just nu spelar första fiolen eller rent av dirigerar lagstiftningsarbetet. Min fråga blir: Har arbetsmarknadsministern, statssekreteraren eller någon annan närstående besökt t.ex. någon av de skrivbyråer som i dag drabbas av myndigheternas trakasserier? Vidare: Anser statsrådet att deras verksamhet genomgående kan betraktas som seriös?

Till saken hör att ett stort antal instanser i dagens samhälle begagnar sig av skrivbyråernas tjänster. Det gäller företag och fackföreningar, det gäller också riksdagen och t.o.m. regeringskansliet.

Det enda konkreta som statsrådet tillför i dagens svar är att mottagandet under remissomgången av det förutskickade förslaget skall få stort inflytande över en eventuell proposition. Innebär detta att det finns stor risk för att vi måste leva med en ohanterlig och föråldrad arbetsförmedlingslag i flera ytterligare decennier?

Utöver skrivbyråernas verksamhet finns det en rad områden som är berörda. Det gäller databranschen, sjukvårdsområdet och ett antal headhunterföretag. T.o.m. inom statsförvaltningen diskuteras att använda sig av headhunting för att kunna besätta viktiga tjänster. Måste vi inte, fru statsråd, ha en lagstiftning som är anpassad efter verkligheten? Vår nuvarande lag är snart inne på sitt 55:e år. Regeringen har utlovat en snabb och kraftig översyn. Vi kan nu konstatera att såväl snabbheten som kraftfullheten saknas.

Anf. 19 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! När Elver Jonsson replikerade på mitt inlägg fick man intrycket att han anser att alla problem som rör en så omfattande och faktiskt besvärlig lagstiftning som arbetsförmedlingslagen kan lösas vid en interpellationsdebatt i riksdagen.

Det är inte så att ingenting har skett sedan 1985 – det har förekommit ett antal diskussioner och förslag, överläggningar och kontakter, för att försöka anpassa arbetsförmedlingslagen, inte bara till dagens verksamhet utan också till den internationella överenskommelse, den konvention, som vi har

undertecknat och som reglerar just arbetsförmedlingsverksamheten i vårt land.

Jag delar Elver Jonssons uppfattning att vi skall ha en modern lag och att vi skall ha en lag som är anpassad till dagens verklighet, men vi skall också ha en lagstiftning som innebär att vi fullföljer de åtaganden vi har skrivit under, nämligen den ILO-konvention som reglerar just detta.

I avslutningen av sitt inlägg beskrev Elver Jonsson just att det inte handlar enbart om skrivbyråverksamhet – det handlar om en lång rad förändringar på arbetsmarknaden. Där är arbetsmarknadens parter inte att betrakta enbart som någonting som man nonchalant prickar av som remissinstanser. Arbetsmarknadens parter skall ju, precis som regering och riksdag, verka i den verklighet som regleras och kommer att regleras av arbetsförmedlingslagen.

Som jag sade i min inledning är ett material nu under bearbetning i regeringskansliet. Det materialet är framtaget efter det att det har tagits underhandskontakter. Det är min förhoppning att det materialet skall kunna gå ut på remiss. Beroende på remissinstansernas synpunkter är det min ambition att det skall komma en proposition under hösten.

Anf. 20 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Debatten från statsrådets sida blir på något sätt undanflyktande. Vi är ju överens om en rad saker, bl.a. att lagen är föråldrad – den behöver förnyas – och att vi egentligen borde ha fått ett besked om vad som har hänt och vad regeringen planerar.

Nu säger statsrådet, helt riktigt, att det inte är någonting man klarar ut vid en interpellationsdebatt. Men som jag påminde om har det gått hela 18 månader sedan statsrådet i denna kammare i sällskap med sina kunniga tjänstemän lovade ett snabbt och bra förslag. Nu, ett och ett halvt år senare, kommer statsrådet tillbaka och säger att LO och TCO har tyckt till och att Arbetsgivareföreningen anfört en del synpunkter men har egentligen ingenting att meddela om vad regeringen anser. Det vore naturligtvis utomordentligt intressant att få höra regeringens synpunkter på det. Ibland gör regeringen en dygd av att ha åsikter i ett och annat, även om det har blivit tunnare med det under de senaste riksmötena.

Det är naturligtvis bra att det förs en intern debatt och att det förs en diskussion med arbetsmarknadens parter – det vore fel att påstå någonting annat.

Statsrådet säger vidare att parterna inte bara är remissinstanser. Det kan så vara. Men det gäller att för allt i världen se till att de inte *övertar* lagstiftningsarbetet! Det måste regeringen sköta och icke hänskjuta till utomparlamentariska organ. De må ha hur goda avsikter som helst i sitt allmänna arbete, men de kan icke ta över den rollen.

Medan vi väntar jagas skrivbyråerna och trakasseras i en del fall. Fru Thalén svarade inte på om hon betraktar skrivbyråerna över lag som seriösa eller inte. Samtidigt anlitar vi här i riksdagen – och det gör även regeringens företrädare – hurtfriskt och utan att blinka samma företag. Det känns, herr talman, faktiskt som dubbelmoral. Nästan alla samhällsorgan drar ju nytta av den här verksamheten.

Det är ytterligare en sak som jag tycker är besvärande: Udden riktas framför allt mot företag som har många kvinnor anställda. Vi lever i något av ett jämställdhetens tidevarv, och vi borde i så fall se till att även attacker från myndigheterna präglas av större jämställdhet, dvs. att de inte bara drabbar små kvinnoarbetsplatser. Det är ett besvärande mönster man kan spåra.

Det är viktigt att regeringen tar tag i det här. Det må väl vara mig förlåtet om jag säger att riksdagen börjar bli otålig; vårt tålamod är på upphällningen.

Det intryck man får, herr talman, är tyvärr att frågan är för het för att regeringen skall våga tycka någonting. Men statsrådet har ju faktiskt möjlighet att ge besked just nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1988/89:151 om tillämpningen av miljöskyddslagen

Anf. 21 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Bo Lundgren har frågat mig dels om regeringen vid tillämpningen av miljöskyddslagen i fortsättningen är beredd att ta vederbörlig hänsyn till rättssäkerheten, dels om regeringen vid prövningen av överklagade beslut om tillstånd enligt miljöskyddslagen normalt är beredd att utgå från den praxis som var känd vid det ursprungliga beslutstillfället.

Förutsättningar för att en miljöfarlig verksamhet skall få påbörjas framgår av miljöskyddslagens tillåtlighetsregler. Av särskilt intresse vid besvarandet av Bo Lundgrens frågor är de regler som rör lokalisering av miljöfarlig verksamhet och de som behandlar frågan om sådan verksamhet över huvud taget skall tillåtas.

Miljöskyddslagen slår fast att platsen för en miljöfarlig verksamhet skall väljas så, att ändamålet kan vinnas med minsta intrång och olägenhet och utan oskälig kostnad. Vid lokaliseringen gäller också att ett tillstånd inte får stå i strid mot fastställd plan för bebyggelse.

Om en miljöfarlig verksamhet kan befaras leda till olägenhet av väsentlig betydelse trots alla försiktighetsmått, måste det finnas särskilda skäl för att verksamheten skall få bedrivas. Är den planerade verksamheten av den arten att t.ex. ett stort antal människor får sina levnadsförhållanden väsentligt försämrade, får en miljöfarlig verksamhet normalt inte tillåtas enligt miljöskyddslagen.

Enligt den instansordning som för närvarande gäller för överklagade ärenden enligt miljöskyddslagen är regeringen slutinstans. Det är därmed regeringen som styr praxis och anger de omständigheter som bör vara vägledande vid prövningen, t.ex. när det gäller en planerad verksamhets tillåtlighet. Även efter den ändring av miljöskyddslagen som kommer att gälla från den 1 juli i år och som innebär att koncessionsnämnden kommer att vara slutinstans i vissa överklagade ärenden gäller särskilda regler som garanterar att det är regeringen som skall avgöra frågor av principiell vikt.

Bo Lundgren har som bakgrund till sina frågor redogjort för ett överklagat ärende som regeringen nyligen avgjorde. Det var fråga om tillåtande av

lokalisering av en verksamhet som skulle ge styrenutsläpp.

Överklagade styrenärenden har i stort sett inte funnits före år 1988. Någon utbildad regeringspraxis har därför inte funnits före denna tid. Miljömyndigheterna har emellertid redan dessförinnan haft anledning att tillämpa de rekommendationer som anges i publikationen Plats för arbete nr 4 från år 1982 utgiven av socialstyrelsen m.fl. myndigheter. Där anges att skyddsavståndet vid polyestertillverkning bör vara ca 300–700 meter.

Syftet med skyddsavståndet är att skapa garantier för människors hälsa och för miljön. Små utsläpp och små koncentrationer motiverar det kortare avståndet, 300 meter.

I ett regeringsbeslut den 25 augusti 1988 tog regeringen för första gången principiell ställning till vad som skall gälla i fråga om styrenutsläpp. Ett företag i Torshälla fick då avslag på sin begäran om nyetablering av polyestertillverkning. Regeringen har därefter, i november 1988, gjort en samlad bedömning av ett antal överklagade styrenärenden. I samband med dessa beslut uttalade regeringen i en särskild programförklaring att de rekommendationer om skyddsavstånd som jag nyss har redogjort för kommer att tillämpas strikt vid regeringens framtida prövning av styrenutsläpp i närheten av bostäder.

Genom dessa ställningstaganden från regeringens sida är det klart förutsägbart vilka beslut regeringen kommer att fatta i liknande ärenden.

Jag vill också avslutningsvis framhålla att regeringen i miljöpropositionen (prop. 1987/88:85) förra våren förklarade att miljöhänsynen kommer att väga tyngre i framtiden. Detta ställningstagande ställde sig riksdagen bakom. Ett sätt att leva upp till den målsättningen är att skärpa praxis i fråga om lokalisering av ny industri. Det är klart olämpligt att etablera en industri med miljöfarlig verksamhet i närheten av bostäder och skolor. De människor som valt att bo eller verka inom ett visst område har också rätt att känna trygghet inför framtiden.

Anf. 22 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Låt mig först få tacka statsrådet Dahl för svaret och konstatera att vi är överens om den grundläggande frågeställningen som handlar om att miljöskyddslagen skall tillämpas så att hälsorisker och omgivningshygieniska problem i övrigt undvis.

De frågor jag reser i interpellationen är emellertid om den prövning som sker också skall utgå från faktiska förhållanden i varje ärende för sig och hur man på bästa möjliga sätt i den prövning som är nödvändigt att göra skall ta hänsyn till rättssäkerhetens krav. Jag hoppas att rättssäkerheten också ligger i statsrådets eget intresse.

I de fall som har varit underlag för de frågor som ju har en vidare tillämpning kan man redovisa följande ärendegång.

Den sista oktober 1988 fattades beslut i länsstyrelsen i Kristianstads län efter tillstyrkan av naturvårdsverket om att bevilja tillstånd för en viss verksamhet. Den gav också verkställighetsförordnande, dvs. den gav tillstånd till att verksamheten påbörjades, även om det fanns en möjlighet att beslutet skulle överklagas.

Olika organisationer och enskilda överklagade också beslutet till regering-

en. Det kan vara intressant att redovisa några yttranden till regeringen i detta ärende.

Institutet för miljömedicin vid Karolinska institutet sade exempelvis: "Utgående från detta finner IMM det inte finns något att anföra ur medicinsk-hygienisk synvinkel mot de styrenutsläpp som beräknats uppkomma från fabriken."

Naturvårdsverket ändrade sin inställning i det yttrande som det lämnade till länsstyrelsen, så till vida att man ansåg sig numera vara uppmärksam på att kommunen hade detaljplanerat ett område för bostadsbebyggelse med mindre skyddsavstånd än vad verket i sitt första yttrande till länsstyrelsen hade trott skulle gälla för bebyggelse. Detta innebar att man i ett annat yttrande sade följande till regeringen: "att tillstånd till verksamheten inte bör lämnas förrän planändring genomförs" – dvs. genomfördes planändringen kvarstod naturvårdsverkets tidigare yttrande i det avseendet.

Trots dessa yttranden beslöt regeringen, som framgår av svaret, i november 1988 i detta fall och uppenbarligen i en del ytterligare ärenden att tillstyrka besvären och att inte ge tillstånd till verksamhet. Efter detta beslut från regeringen är det självfallet förutsebart var regeringen landar, men det var det knappast dessförinnan. Så var inte fallet den 31 oktober när länsstyrelsen ansåg sig kunna pröva frågan på det sätt som skedde.

Detta innebär att frågan reses om huruvida man skall ge tillstånd i detta sammanhang efter prövning enligt de gamla normerna eller om man skall välja att utveckla en ny praxis – eller om det över huvud taget skall bli en ny praxis på ett område – och om man i så fall skall ge ersättning för eventuellt nedlagda kostnader. Vad gäller det av mig relaterade fallet har jag ingen aning om huruvida det har förekommit några kostnader – det är den principiella aspekten som jag är intresserad av i sammanhanget.

När en länsstyrelse kan ge verkställighetsförordnande för att en verksamhet skall kunna sättas i gång enligt då känd praxis gör man det uppenbarligen i god tro. Men man riskerar sedan att regeringen ändrar praxis, vilket kan leda till kostnader för den enskilde.

Herr talman! Jag kan avslutningsvis inte låta bli att – litet elakt, det medges, men med sanning – reflektera över med vilken emfas regeringen tar itu med dessa nog så viktiga frågor, samtidigt som regeringen uppenbarligen tänker förtidsavveckla två kärnkraftsreaktorer och ersätta dem med förbränning av fossila bränslen, vilket leder både till hälsorisker och till miljöförstöring i övrigt. Det är att sila mygg och svälja kameler.

Anf. 23 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Låt mig först säga att regeringen när det gäller den verksamhet som vi nu diskuterar förra året genom ett antal överklagade ärenden blev på det klara med att det på flera håll i landet hade givits tillstånd till verksamheter som var i klar strid med de rekommendationer som myndigheterna hade utfärdat redan 1982. Vi fann att det var nödvändigt att etablera en fast praxis till vägledning för myndigheter och för företag och att det behövdes en skärpning. Vi uppmärksammade att man planerade bebyggelse nära olika slag av miljöfarlig verksamhet på flera håll.

Jag vill också säga till Bo Lundgren att ett företag som påbörjar

verksamhet utan att avvakta att beslut har vunnit laga kraft gör det på egen risk. Inget beslut, inte heller sådant där omedelbar verkställighet meddelas, vinner laga kraft förrän överklagandetiden har gått ut och eventuellt beslut med anledning av överklagandena har fattats.

Herr talman! Jag vill också upprepa vad jag sade för en tid sedan här i kammaren, nämligen att jag anser det vara olämpligt att meddela beslut om omedelbar verkställighet i frågor som man vet är kontroversiella eller där beslutet kan komma att överklagas.

På den här punkten har regeringen alltså en alldeles bestämd uppfattning. Vi tvingas också nästan för varje vecka se mer allvarligt på verksamheter än vad vi tidigare har gjort, och vi kommer även att behöva skärpa våra bedömningar. Det är klart inskrivet i förra årets miljöproposition, som godkändes av riksdagen, dels att miljökraven skall väga tyngre i fortsättningen och vid vägningen mot andra intressen än hittills, dels att det skall bli lättare att ompröva tillstånd på grund av att nya omständigheter blir kända. Vi kommer därför åtminstone under en övergångsperiod ofta att få uppleva att regeringens och myndigheternas syn på sådana här frågor skärps. Regeringen är det organ som skall lägga fast praxis och som skall ta det initiativ som behövs, såvida inte andra gör det.

Anf. 24 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Statsrådet sade att regeringen i samband med prövning av det ärende som jag nämnt observerade att det fanns flera ärenden där tillstånd hade givits i klar strid mot myndigheternas rekommendationer. Vad jag inte riktigt förstår, och det är något som statsrådet uppenbarligen får ta itu med, är hur naturvårdsverket, som i detta fall, kan i ett första skede lämna tillstånd men sedan i ett andra skede säga att tillstånd skall kunna lämnas, om en detaljplan undanröjs, så att det inte skall finnas någon risk för bebyggelse. Jag förutsätter själv att kommunen sedan inte skall bebygga området, men jag håller med om att det finns en risk för det. Under detta villkor är man dock beredd att acceptera att tillstånd ges.

Också bl.a. institutet för miljömedicin har haft synpunkter på detta. Det har gjort den bedömningen att det i detta fall inte fanns några risker i det avseende som man hade att pröva. Det gäller emellertid att se till att de myndigheter som har att tillämpa den praxis som regeringen avser att utveckla, skärpt eller inte, faktiskt gör det redan från början. En fråga kan då vara: Hur avser statsrådet att se till att man redan från början, både i remissvaren från berörda myndigheter och från dem som har att fatta beslut i första instans, gör ett rimligt ställningstagande i ärendet?

Statsrådet säger också att man upplever att det behövs en skärpning, och det är i så fall en praxisförändring. Men statsrådet har ju sagt att praxis i detta fall ändrats från det att beslut togs i länsstyrelsen och fram till dess att regeringen fällde avgörandet.

Låt oss här bortse från det aktuella fallet. Om man – vilket jag inte vill utesluta – tvingas att av miljöskäl ompröva redan givna tillstånd till verksamhet och annat, kvarstår ändå frågan hur man skall hantera den kostnadsaspekt som uppkommer. Om man har givit tillstånd för en viss tid för en viss verksamhet – i det här fallet var det tidbegränsat – och man sedan

finner att verksamheten trots detta bör avslutas, vem skall rent principiellt stå för kostnaderna, statsrådet? Det är rätt viktigt för den enskilde att få veta detta.

Prot. 1988/89:109
8 maj 1989

*Om tillämpningen av
miljöskyddslagen*

Anf. 25 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är angeläget att fastslå att det beslut som länsstyrelsen fattar och som tidigare kommunen hade varit med på stred mot sedan 1982 gällande föreskrifter. Man hade varit frikostig med att ge dispenser – eller hur det nu skall beskrivas – men det var inte något som vi hittade på.

Vad regeringen gjorde när ärendena för första gången kom till den var att se till att gällande regler tillämpades, och det gjorde vi med eftertryck, eftersom vi anser att lösningsmedel av olika slag hör till de mest allvarliga miljörisker som förekommer i vårt samhälle. För att etablera en fast praxis tog vi därför samlat ett antal beslut och utfärdade samtidigt en programförklaring, vari det bl.a. står att de sedan 1982 rekommenderade gränserna skall tillämpas strikt. Vi har också, herr talman, haft överläggningar med de myndigheter som har att tillämpa de här reglerna.

Anf. 26 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! I den sista fråga som jag ställde, nämligen den principiellt viktiga frågan om kostnadsansvaret, kan vi lämna därhän hur det är i det aktuella fallet, eftersom det är den principiella frågeställningen som är den viktigaste. Vem skall stå för kostnaden i de fall där man faktiskt tvingas ompröva ett löpande tillstånd – kanske t.o.m. ett sådant som har givits av regeringen efter överklagande en gång i tiden – därför att man finner att det av miljöskäl finns anledning att göra det? Hur skall detta hanteras? Statsrådet och regeringen i övrigt måste rimligen fundera över det.

Om det vidare är så att de länsstyrelsebeslut som fattades stred mot gällande föreskrifter, är det mycket allvarligt. Jag förutsätter att statsrådet i så fall på ett eller annat sätt uppmärksammar detta direkt med både denna och andra länsstyrelser som har – som statsrådet själv sade – tagit beslut som stred mot gällande föreskrifter.

Å andra sidan har statsrådet tidigare – om man strikt lyssnade på hennes ord – sagt att det var fråga om en skärpning. Nu säger hon att regeringen fattade de här besluten för att etablera praxis. Då fanns det ju ingen praxis. Antingen fanns det en praxis eller också fanns det ingen praxis.

Sedan säger statsrådet också att denna praxis innebar att man fick strikt tillämpa de här reglerna. Men då måste det ju tidigare, före november 1988, ha varit så att det inte var krav på att man strikt skulle tillämpa dem, utan att man de facto kunde göra förändringar med hänsyn till de enskilda omständigheterna.

Statsrådet kan ju inte säga att det var samma praxis tidigare och senare och sedan säga att man etablerar praxis. Nu blev det strikt, och man var tvungen att göra en skärpning. Det här strider mot vartannat.

Frågan blir återigen: Har regeringen ändrat den praxis som ansetts råda före november eller har man inte gjort det?

Prot. 1988/89:109
8 maj 1989

*Om redogörelse för
regeringspropositioner
med anledning av riksdagens
miljöpoltiska
beslut i juni 1988*

Anf. 27 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är uppenbart att Bo Lundgren inte känner till den grundläggande principen i den gällande miljölagstiftningen, nämligen att man kan frånga hälso- och miljökravet om man anser att det är viktigt av andra skäl, som gäller sysselsättning, ekonomi eller företagsintressen.

Det är alldeles klart vad det var som gällde ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt ända till 1982. Enligt regeringens uppfattning har man låtit det väga för lätt gentemot andra intressen.

Vi tillämpade den princip som riksdagen godkände förra året, nämligen att miljö- och hälsointressena i fortsättningen skall väga tyngre. Och det skäms vi inte för, herr talman.

Det är också alldeles klart vad lagstiftningen säger, nämligen att det inte finns någon ersättningskyldighet mot företag i sådana här fall. Det är förorenaren som skall betala. Han är nämligen skyldig att ordna sin verksamhet så, att den inte innebär risk för andra.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1988/89:176 om redogörelse för regeringpropositioner med anledning av riksdagens miljöpoltiska beslut i juni 1988

Anf. 28 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Carl Frick har frågat mig vilka propositioner regeringen har förelagt riksdagen med anledning av riksdagens miljöpoltiska beslut i juni 1988.

Jag kan göra det lätt för mig genom att svara med propositionen (1988/89:128) om ändring i bilavgaslagen. Jag vill emellertid, för att undvika eventuella missförstånd från Carl Fricks sida, förklara, att regeringens proposition och riksdagens beslut om miljöpolitiken inför 1990-talet innebär att regeringen är engagerad inom många områden för att nå de mål som redovisades i propositionen.

Regeringen valde att förra året ge riksdagen en samlad redogörelse för miljöfrågorna. Riksdagens miljöpoltiska beslut i juni 1988 var alltså en utgångspunkt för det arbete som för närvarande pågår.

Som ett exempel i detta sammanhang kan jag nämna regeringens förordning om halon och CFC, i vilken regeringen kort tid efter riksdagens beslut föreskrev om förbud mot all CFC-användning efter år 1994. Om Carl Frick så önskar är jag naturligtvis beredd att ge honom ytterligare exempel på vad regeringen har gjort och för närvarande gör med anledning av riksdagens miljöpoltiska beslut i juni 1988.

Jag vill avslutningsvis tillägga att regeringen har för avsikt att år 1991 i en särskild proposition ge riksdagen en samlad redovisning av nästa steg i miljöpolitiken. Dessförinnan kommer dock riksdagen att få ta ställning till viktiga delfrågor inom miljöpolitiken. Det gäller t.ex. jordbruks- och avfallsfrågor liksom frågor som rör den framtida energi- och trafikpolitiken.

Anf. 29 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag vill tacka Birgitta Dahl för svaret. Jag tycker det är ett ganska magert svar och det känns dåligt. Det är snart ett år sedan riksdagen tog stora viktiga miljöpolitiska beslut. Regeringen har med anledning därav kommit med *en* proposition.

Jag har själv med stort intresse följt regeringens arbete för halon och CFC. Jag tycker det är ett alldeles utomordentligt arbete som utförts och beslut som fattats på det internationella planet. Men propositioner har den egenskapen att de utmynnar i lagar som styr förhållandena här i Sverige. En ny lag på förslag från regeringen på ett år känns väldigt magert i detta sammanhang, när vi står inför den situation som vi gör när det gäller våra miljöfrågor. Men om det nu är så att man inom regeringen inte klarar av att komma med fler propositioner än en av egen kraft, skulle det kanske vara möjligt att ta till vara många av de förslag som kommer fram i oppositionens motioner och reservationer. Men så är det inte. De här motionerna och reservationerna avslås regelmässigt av riksdagens majoritet. Och det känns väldigt konstigt. Det kan bara tolkas så att man betraktar de här förslagen som så dåliga att de egentligen inte är värda någonting.

Nu är jag också medveten om att regeringen naturligtvis inte kan styra sina kamrater i utskotten och riksdagen. Men jag tror att det finns ett samband mellan de socialdemokratiska riksdagsmännen och regeringen – i varje fall ett verbalt samband – som borde ha kunnat leda till att man tagit till vara många av de förslag som har kommit fram, men så har inte skett. Det visade sig framför allt häromveckan när vi fattade beslut om trafik. Både järnvägs- trafik och vägtrafik, där man regelmässigt avslag praktiskt taget alla de förslag som kom fram. Det känns faktiskt väldigt dåligt att det är på det sättet.

Inför valkampanjen fanns det vallöften bl.a. om hur man skulle hantera fjällnära skogar. När det kom till kritan gjorde socialdemokraterna gemensam sak med moderaterna och gick ifrån de här vallöften. Det känns också väldigt egendomligt att man, när man är ett vågmästarparti, väljer att licera sig med det parti i riksdagen som faktiskt är nästan sämst när det gäller miljöfrågor. Detta är utomordentligt förvånansvärt i en tid då flertalet svenskar kan tänka sig att lägga om sin livsstil för att rädda miljön och framtiden. Jag hade verkligen hoppats att regeringen skulle komma fram med betydligt fler propositioner än vad den har gjort.

Jag ser med stor förväntan fram emot det som Birgitta Dahl har lovat för 1990 och 1991. Vi skall ge henne en batalj om det för att vi skall få väldigt bra miljölagar.

Tack för ordet.

Anf. 30 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Här föreligger ett grundläggande missförstånd. Jag tror att Carl Frick besjålas av god vilja. Det är så att regeringen i fråga om miljö-, energi-, trafik- och jordbrukspolitiken valde att samla ett mycket stort antal förslag – som vi hade kunnat sprida ut i hundratals propositioner – till en sorts programförklaring för de närmaste årens arbete. Där redovisade vi samlat vad som skulle göras. Vi hade t.o.m. en debatt förra året om språkbruket i

Prot. 1988/89:109
8 maj 1989

*Om de ekologiska
verkningarna av skogs-
dikningar*

dessa propositioner och varför det stod "bör" och inte "skall" över huvudet taget. I frågor som direkt underställs riksdagen skriver man "skall", medan man i de frågor där man redogör för riksdagen vad regeringen kommer att göra själv eller via sina myndigheter skriver "bör".

Vi arbetar nu med genomförandet av de här programförslagen med stor kraft i regeringkansliet, i myndigheterna, på breda fält ute i hela samhället, i kommuner och länsstyrelser, i de regionala projekten. Samtidigt förbereder vi de nya förslag som blir av samma karaktär, Carl Frick: en samlad programförklaring för de närmaste årens arbete, så att riksdagen kan få en överblick och samtidigt självfallet en möjlighet att påverka det. Vi välkomnar en dialog. Detta sätt har vi valt för att arbeta med miljöpolitiken därför att de samhällsförändringar det är fråga om är av så genomgripande karaktär.

Jag hoppas, Carl Frick, att vi nästa gång skall slippa den här litet onödiga debatten om valet mellan orden "bör" och "skall", så att vi – eftersom riksdagen då kanske skall ha lärt sig att vi måste använda dem för att kunna medverka till att det blir rätt propositionsordning i riksdagen – samtidigt kan ge riksdagen en samlad redovisning.

Anf. 31 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag tänker inge ge mig in på någon diskussion om "bör" och "skall".

Anledningen till att jag tog upp detta var att det kändes väldigt dåligt att det trots allt bara kommit en proposition under så lång tid och att faktiskt här i riksdagen många väldigt viktiga förslag i motioner m.m. regelmässigt avslås. I en situation då vi har en galopperande miljöförstöring kunde man rimligen ha tagit upp ett och annat av de här förslagen som skulle kunna leda snabbare i den riktning vi vill.

Tiden är ju faktiskt knapp. Vi kan inte bara sitta och vänta på en mängd utredningar, utan det måste ju ske någonting, och många, många små steg kan leda oss rätt. När jag kom till riksdagen hade jag faktiskt väntat mig att man under vårsäsongen här skulle kunna fatta en lång rad av, kanske små, beslut, som skulle kunna leda i rätt riktning. Nu har det känts väldigt dåligt att de förslagen genomgående har avslagits. Detta har inte motiverats, såvitt jag kan erinra mig, med att det kommer stora sammanfattande propositioner längre fram. – Detta är möjligtvis någonting som kan ha förbigått mig, men ändå tror jag att det hade varit bra för svenska folket att se att riksdagen hade kunnat fatta långa rader av kanske även små beslut, som kunde vara steg i rätt riktning.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1988/89:178 om de ekologiska verkningarna av skogsdikningar

Anf. 32 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Carl Frick har frågat mig vad jag avser att göra för att snabbt få hejd på de av honom påtalade ekologiska verkningarna av skogsdikningarna.

Jag vill först erinra om de nya bestämmelser i naturvårdslagen om tillståndsplikt för markavvattning som infördes fr.o.m. den 1 juli 1986. Bestämmelserna innebär att det krävs länsstyrelsens tillstånd till bl.a. skogsdikning.

Jag är självfallet medveten om att våtmarksdikning på olika sätt kan medföra problem för naturmiljön. Länsstyrelsernas prövning av tillåtligheten för olika markavvattningsföretag innebär bl.a. att skyddsvärda våtmarker inte bör omfattas av tillstånd för markavvattning eller att ett eventuellt tillstånd förenas med sådana villkor att en menlig inverkan på naturmiljön begränsas eller motverkas.

Detta gäller även områden utanför själva dikningsområdet såsom nedanförliggande områden som kan komma att påverkas av markavvattning. Naturvårdsverket har i samråd med bl.a. skogsstyrelsen utfärdat allmänna råd för tillämpningen av naturvårdslagens bestämmelser om markavvattning.

Vidare ger skogsvårdslagens hänsynsregler liksom naturvårdslagens bestämmelser om naturvårdsområden och samrådsskyldighet också möjlighet att begränsa eller förhindra avvattning av värdefulla våtmarker. I de fall som en prövning av markavvattningsföretag sker enligt vattenlagen kan vattenomstolen hindra tillstånd till skadlig markavvattning. Naturresurslagens regler om skydd för mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt utgör här ett viktigt stöd.

Carl Frick tar också upp frågan om statsbidrag till dikningsföretag. Jag vill här upplysa om att reglerna för bidrag till skogsdikning i dag är omgärdade med bestämmelser som syftar till att skydda väsentliga naturvärden. Fr.o.m. nästa budgetår minskas de statliga bidragen väsentligt.

Jag får i samband med detta också påminna om vad jag i propositionen om miljöpolitiken inför 1990-talet anfört om vikten av att bevara så många våtmarker som möjligt och att i samband med dikningsföretag begränsa eller motverka skador på naturmiljön.

Med en strikt tillämpning av nuvarande bestämmelser kan mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt skyddas. Jag utgår från att såväl de naturvårdande som de skogsvårdande myndigheterna utnyttjar de möjligheter lagstiftningen ger att skydda och förhindra skador på naturmiljön.

Som jag tidigare i höstas redovisat i riksdagen i samband med ett frågesvar om Emåprojektet har vi nu en strängare syn på markavvattning och exploatering av våtmarker än tidigare. Detta har också kommit till uttryck i olika regeringsbeslut. Jag vill som exempel nämna besluten om Hornborgasjön och Svartån.

Denna syn kommer även till uttryck i regeringsdirektiven till den pågående utredning som har till uppgift att göra en översyn av naturvårdslagen där det särskilt framhållits att det är angeläget att få en belysning av hur bestämmelsen om tillståndsplikt för markavvattning har tillämpats och om den fått avsedd effekt.

Jag förutsätter att utredningen föreslår de förändringar i lagstiftningen som kan behövas med hänsyn till naturvårdens intressen.

Anf. 33 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag vill tacka Birgitta Dahl för svaret. På ett sätt är det ett ganska skrämmande svar.

Vi står mitt uppe i en stor utdikningsprocess i Sverige, byråkratiskt kallad markavvattning. Den pågår i hela Sverige. Det gäller att pressa skogsmarken på mera produktivitet, mera fällbar skog. Skogslandskapet omformas mer eller mindre till industrilandskap.

De metoder som används – mer eller mindre utan vederbörliga tillstånd – leder till en igenslamning och förstörelse av vattendragen och en transport av näringsämnen och tungmetaller till sjöar och hav, och med kända konsekvenser. Igenslamningen av vattendragen med humus innebär att insektsfaunan slås ut och dör och därmed också livsförutsättningarna för fisk och fågel. Vi får vattendrag som dör, vi får ett lufthav som dör och vi får ett hav som dör. Allt detta sker i god byråkratisk ordning och med statsbidrag!

Statsrådet hänvisade till att man nu skall se över naturvårdslagen och då belysa om lagen har fått önskad effekt när det gäller skogsdikningarna. Det är uppenbart att den inte har fått den effekten. Skogsmark förstörs, faunan utrotas och sjöar och vattendrag far illa. Vi kan inte ha det på det sättet om vi skall spara några ekologiskt intressanta biotoper i ett utarmat industrilandskap. Vi kan inte bara ha sådana små alibiöar för att visa att "visst var det så här en gång i världen, visst var vi miljömedvetna". Skövlingen av naturen pågår medan byråkratin mal och utredningar pågår utan synbart slut – utom för naturen och miljön och det levande.

Jag sade att det här var ett skrämmande svar, och det håller jag fast vid. Det beror ju på att vi befinner oss mitt uppe i en stor miljöförstörelse, som vi kan se med blotta ögat. Den borde ju stoppas *nu*. Här finns ingen bilindustri eller annat att ta hänsyn till. Varför inte stoppa och utvärdera nu och tänka ut nya metoder, om man vill skogsdika? Varför medvetet låta förstörelsen fortsätta och samtidigt värdera ut skadorna? Skadorna finns ju här och nu, och de måste stoppas. Vi vet vad skogsdikningen ställer till med.

Men vad beräknas då egentligen insekter och sländor och fiskar och fåglar ha för värde i ett industrisamhälle? Man får en känsla av att det inte är speciellt högt.

När jag gick ute på landet tänkte jag på vilket svar jag skulle komma att få av Birgitta Dahl, och det blev på pricken som jag hade tänkt mig det. Det här var mitt i prick: Vi låter utreda och värdera ut, och samtidigt låter vi det som pågått fortsätta. Vi är medvetna om att skogsdikningarna ställer till dessa problem, och de får lov att fortsätta, men vi skall värdera ut resultatet!

Det är svårt att inte harmas och bli ledsen inför den typen av medveten förstörelse. Jag hade faktiskt hoppats att Birgitta Dahl i sitt svar skulle kunna säga att med tanke på de skadeverkningsarna som man nu kan se – och som visades i ett TV-program för ungefär en månad sedan, där man verkligen fick klart för sig att forskarna var otroligt bekymrade över de här fantastiska skadorna och de djupa sår som skogsdikningarna ställer till med – och med tanke på vad som faktiskt försiggår ute i den svenska naturen är det dags att stoppa denna pågående verksamhet och värdera ut den, så att vi får klart för oss vad vi bör göra i fortsättningen. Men nu är det tvärtom: Nu skall vi

värdera ut, under det att det hela fortsätter. Det känns väldigt dåligt!
Tack för ordet!

Prot. 1988/89:109
8 maj 1989

*Om miljöhänsynen vid
byggande av idrotts-
anläggningar*

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1988/89:188 om miljöhänsynen vid byggande av idrottsanläggningar

Anf. 34 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Carl Frick har frågat mig hur regeringen avser att handha de övergripande frågorna om hur idrottsanläggningar skall planeras, placeras och skötas för att de inte skall medverka till att förstöra vår livsmiljö. I frågan ges två exempel: dels ett regeringsbeslut angående en golfbana vid Västervik, dels Skövde kommuns planer på att anlägga en golfbana vid Clasborg på en sydsluttning av Billingen.

Vad gäller den senare banan har statens naturvårdsverk i ett yttrande till länsstyrelsen i Skaraborgs län avstyrkt placeringen med hänsyn till att riksintresse för naturvård och friluftsliv berörs.

Idrottsanläggningar fyller en viktig funktion för att tillgodose människors fritids- och rekreationsbehov. I likhet med andra anläggningar skall idrottsanläggningar planeras i enlighet med de bestämmelser som gäller för markanvändningen enligt bl.a. plan- och bygglagen och naturresurslagen.

Områden av riksintresse för naturvården och friluftslivet skall enligt naturresurslagen skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Vidare skall behovet av områden för friluftsliv i närheten av tätorter särskilt beaktas.

Statens naturvårdsverk gav år 1980 ut en vägledning vid planering och utformning av golfbanor. Skötsel- och underhållsfrågor behandlades endast översiktligt. Ytterligare anvisningar om skötsel av golfbanor har därefter utarbetats av Svenska Golf förbundet. Ett samarbete med att ta fram nya anvisningar för anläggande av golfbanor pågår för närvarande mellan Svenska Golf förbundet och Svenska kommunförbundet.

Mitt svar till Carl Frick är alltså att det finns regler och anvisningar om hur golfbanor och andra idrottsanläggningar bör planeras, anläggas och skötas. Jag anser att kommunerna bör ha som utgångspunkt att idrottsanläggningar och andra anläggningar planeras så att de inte kommer i konflikt med områden av riksintresse. Jag förutsätter att berörda myndigheter effektivt utnyttjar de möjligheter som lagstiftningen i övrigt ger att skydda värdefull naturmiljö.

Anf. 35 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag vill tacka Birgitta Dahl också för detta svar.

Anledningen till att jag har tagit upp frågan om miljö och idrott är att jag tycker att den är så viktig. I en tid när merparten av svenska folket är villig att ändra livsstil för att rädda natur och miljö är det viktigt att idrotten spelar med i de strömningarna. När det gäller jordbruket har det bestämts att användningen av gifter skall ha halverats fram till år 1991, eller om det var

redan 1990. Det är då bekymmersamt att man inom golfsporten använder gifter för att klara ogräs på oklanderligt fina gräsmattor. Inom jordbruket har man anfört ekonomiska och rationalistiska skäl för att använda gifter. Sådana skäl kan man inte gärna åberopa när det gäller sport.

Det borde vara självklart att man inom idrotten helt skulle avstå från att använda gifter. Idrotten är ju till för att bygga upp oss människor under vår fritid så att vi skall kunna ha det bra. Därför är det helt olämpligt att man inom idrotterna medverkar till att använda gifter av olika slag. Sker inte detta inom sporten i sig, tror jag att det är viktigt att man försöker reglera detta på nationell grund. Jag är i princip emot det, men om man inte kan klara det på annat sätt tror jag att det är nödvändigt.

När det gäller det aktuella fallet utanför Skövde, Clasborg, har naturvårdsverket sagt nej till den planerade banans placering. Förhoppningsvis skall det räcka för att hejda entusiasternas intrång på mycket värdefull mark.

Att man på sätt som nu sker i praktiken framtvingar sportanläggningar på känslig mark skadar på sikt idrottens renommé och rykte. Det var väl egentligen inte meningen. Om man inte förstår detta inom idrotten, tror jag att vi måste skärpa reglerna för markanvändning så att natur och miljö verkligen kan skyddas.

Jag tycker att Birgitta Dahl är litet för trosvis i dessa frågor, när mycket starka exploateringsintressen medverkar i en kommun. Jag hade hoppats att Birgitta Dahl skulle ha varit något mera restriktiv i sin bedömning av dessa frågor.

Anf. 36 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Som Carl Frick mycket väl vet har det ännu inte fattats beslut i första instans i frågan som berör Skövde. Det kan också komma ett överklagande senare. Carl Frick vet att jag här icke kan uttala mig i ärendet.

Carl Frick vet också att regeringen i beslutet om Västervik intog en strikt hållning och deklarerade att kommunen borde planera golfbanor så att de inte kommer i konflikt med t.ex. strandskyddet.

Anf. 37 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag har inte begärt att Birgitta Dahl skulle ta ställning i det enskilda fallet. Jag avsåg själva principen. Jag vet att man har fattat ett beslut i kommunfullmäktige och det är överklagat i kammarrätten. Vi får se var det här specifika ärendet så småningom hamnar. Det är dock en grundläggande konflikt där exploateringsintressen från industri och kommun vill medverka till att förstöra ett mycket fint botaniskt och faunistiskt område utanför Skövde. Det vore synd och skam.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 38 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat finansministern dels om han är medveten om att en förtida avveckling av kärnkraften innebär en enorm påfrestning på Sveriges ekonomi, dels vilka åtgärder som kan förväntas i syfte att lindra verkningarna av densamma.

Sten Andersson har vidare frågat mig om det är min tolkning av det energipolitiska riksdagsbeslutet våren 1988 att två kärnkraftsreaktorer, varav en i Barsebäck, skall stängas under mitten av 90-talet oavsett vad detta kan innebära av negativ påverkan på miljö och ekonomi.

Arbetet inom regeringskansliet är så fördelat att det är jag som skall svara på båda interpellationerna. Jag besvarar de två interpellationerna i ett sammanhang.

Den fråga som Sten Andersson har ställt mig är mycket lik den interpellation från Gunnar Hökmark som jag besvarade den 7 april detta år.

Låt mig därför inledningsvis återigen påminna om riksdagens energipolitiska beslut år 1988 (prop. 1987/88:90, NU 40, rskr. 375). Beslutet innebär att kärnkraftsavvecklingen skall inledas med att en första reaktor tar ur drift år 1995 och en andra år 1996 – en i Ringhalsverket och en i Barsebäcksverket. År 1990 skall regeringen förelägga riksdagen förslag om vilken av dessa två reaktorer som först skall tas ur drift och om turordningen mellan dem.

Riksdagen har således tagit klar ställning i frågan om avstängning av de två första reaktorerna. Enligt näringsutskottets betänkande (NU 1987/88:40) var de grundläggande politiska utgångspunkterna för detta beslut bl.a. folkomröstningen om kärnkraft år 1980 och riksdagens beslut samma år på grundval av folkomröstningen.

De fasta planeringsförutsättningar som riksdagsbeslutet innebär för producenterna och användarna av el ökar möjligheterna till en successiv anpassning och teknikutveckling. Den förhållandevis långa avvecklingsperioden förbättrar också förutsättningarna för ny kraftproduktion att klara stränga miljökrav. En avveckling på tio år eller kortare tid skulle kräva stora uppoffringar såväl ekonomiskt som miljömässigt. Detta gäller – som framhölls i den energipolitiska propositionen – oavsett om avvecklingen läggs tidigt eller sent under perioden fram till år 2010.

En viss del av kärnkraften måste ersättas med kraftproduktion i nya anläggningar. Ny elproduktionskapacitet kan innebära ökade påfrestningar på miljön. När ny elproduktionskapacitet tas i drift medför detta också höjda kostnader, vilket verkar prishöjande.

En kraftfull elhushållning är det bästa sättet att minska behovet av ny elproduktionskapacitet. Flera utredningar har konstaterat att möjligheterna till lönsam elhushållning är mycket stora. Genom hushållning kan kommande prishöjningar på el begränsas och energisystemets påverkan på miljön minskas. En viktig del i regeringens handlingsplan för kärnkraftsavvecklingens inledning är därför det elhushållningsprogram som startade sommaren 1988. Programmet innebär bl.a. ett stöd för teknikupphandling av effektiva och elersättande produkter.

Arbetet med elhushållning har tagit fart efter beslutet att inleda kärnkrafts-avvecklingen år 1995 och visar en lovande utveckling. Regeringen följer elanvändningen och det arbete som görs för att effektivisera denna. Inför 1990 års energipolitiska beslut avser jag att redovisa erfarenheterna från och slutsatserna av det pågående arbetet på detta område. Om så behövs kommer elhushållningsprogrammet att ytterligare skärpas.

Kärnkrafts-avvecklingen skall genomföras utan att påfrestningarna på miljön ökar. Detta är en utgångspunkt för energipolitiken. Mycket stränga miljökrav kommer också att ställas på alla nya energianläggningar. Kraftvärme och industriellt mottryck skall byggas ut så långt det är ekonomiskt rimligt. Därigenom kan bränslenas energiinnehåll utnyttjas på effektivaste möjliga sätt.

Riksdagen har vidare uttalat att koldioxidutsläppen inte bör ökas över den nivå de har i dag. Såväl energisektorn som industrin och transportsektorn bidrar till koldioxidutsläppen. I mitt svar till Gunnar Hökmark konstaterade jag att det mest effektiva sättet att minska utsläppen av koldioxid givetvis är att minska användningen av fossila bränslen. Arbetet med energihushållning är därför mycket viktigt. Att ersätta olja och kol med naturgas och biobränslen minskar också koldioxidutsläppen.

Det är givetvis ett krav att de samhällsekonomiska kostnaderna för kärnkrafts-avvecklingen begränsas. Vidare skall sysselsättning och välfärd upprätthållas. Regeringen kommer att redovisa de samhällsekonomiska kostnaderna för kärnkrafts-avvecklingen. Därigenom får vi ytterligare underlag för en avveckling på samhällsekonomiskt riktiga grunder.

De kommande prishöjningarna på el kan komma att innebära påfrestningar för bl. a. den elintensiva industrin, om prishöjningarna blir större än i våra konkurrentländer. Regeringen kommer därför inför den energipolitiska avstämningen år 1990 att redovisa förslag till åtgärder för att vidmakthålla rimliga internationella konkurrensvillkor för den elintensiva industrin under kärnkrafts-avvecklingen. En särskild utredare arbetar nu med dessa frågor.

Sammanfattningsvis är mitt svar på Sten Anderssons frågor att beslutet om avveckling av två reaktorer står fast och att regeringen genom en rad åtgärder, som jag kortfattat har berört, kommer att se till att några oacceptabla konsekvenser inte uppstår.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 39 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Först måste jag dock vara litet kritisk mot handläggningen av dessa interpellationer. Jag har ställt en interpellation till statsrådet Dahl och en till statsrådet Feldt. Dessa behagar man nu baka samman, vilket innebär att min taletid inskränks, trots att dessa båda interpellationer behandlar två skilda saker. Det är ett sätt att kanske strypa debatten.

Jag har tidigare haft debatter i denna fråga med statsrådet Dahl. Hon har då sagt: Ni moderater skall inte äventyra kärnkrafts-avvecklingen. Men, herr talman, om man är läskunnig och följer med i pressen märker man att vi

moderater sannerligen inte är isolerade. Även grenar på samma träd så att säga har i dag uttryckt mycket stark kritik mot statsrådet Dahls avvecklingsförslag. Det räcker att jag nämner namn som LO-ordföranden Malm och även ledamoten av LO:s presidium Rune Molin. De går helt på moderaternas linje, där man säger att det inte går att förena välfärd med den avvecklingstakt som statsrådet Dahl har förespråkat i riksdagen.

I svaret finns också en del litet konstiga meningar. Man säger: "År 1990 skall regeringen förelägga riksdagen förslag om vilken av dessa två reaktorer som först skall tas ur drift och om turordningen mellan dem." Om man har bestämt vilken som först skall tas ur drift finns ingen anledning att tvista eller fylla på med bisatser om turordningen.

Statsrådet säger också att det förslag som nu gäller baseras på folkomröstningen. Jag skulle då vilja ställa en fråga till fru Dahl. Var någonstans, på vilken valsedel, på fram- eller baksidan, stod året 2010? Jag beklagar ifall jag har missat den uppgiften. Den finns faktiskt inte på någon valsedel. Detta var en efterhandskonstruktion i riksdagen. Vi moderater säger att vi inte har några barn med kärnkraften, men man kan inte bestämma att vetenskap och forskning till ett visst politiskt bestämt datum skall plocka fram alternativ. Jag kan bara konstatera att den hönans fertilitet sannerligen inte är överdriven.

Statsrådet säger att man skall begränsa prishöjningarna. Men enligt en tidningsartikel baserad på en intervju med generaldirektören Rode på energiverket har han sagt att ny elproduktion kommer att bli 50–100 % dyrare än den vi har i dag. Det innebär att detta kommer att kosta mycket pengar för det svenska hushållet.

Statsrådet säger också att arbetet med elhushållning har tagit fart efter beslutet och att resultaten är lovande. Vilka lovande resultat har presterats?

"Att ersätta olja och kol med naturgas och biobränslen minskar också koldioxidutsläppen", säger statsrådet. Jag kan hålla med om att de reduceras. Men vad skall vi ersätta den kärnkraft som faller bort med? Jag trodde att naturgasen ingick som ett led i den linjen. Men enligt statsrådets svar i dag skall inte naturgasen ersätta de 1 200 megawatt kärnkraft vi kommer att tappa. Ett svar vore klarläggande.

Statsrådet säger att detta kan innebära påfrestningar för företagen och att den elintensiva industrin skall kompenseras. Det kan den tacka för. Men de 125 000 villaägarna i södra Sverige som i dag har elvärme, hur skall de kompenseras, fru statsråd? Om man tar hänsyn till prisutvecklingen för ny elenergi kommer det att innebära en merkostnad på 4 000–5 000 kr. per år, om man konsumerar 25 000 kWh per år. Skall de sedan bygga om till ett vattenburet system lär kostnaden ligga på 80 000–85 000 kr. per hushåll. Har statsrådet här i dag något förslag till en kompensation till dessa många människor som en dag kommer att vakna, när deras räkningar i brevlådan innehåller siffror de aldrig hade kunnat tänka sig?

Herr talman! Till sist vill jag fråga om regeringen har för avsikt att kompensera Sydkraft i södra Sverige, för att Sydkraft i förtid måste ställa av ett kärnkraftverk, ett kärnkraftverk som inte är betalt och som bara kan betalas av konsumenterna? Kommer statsrådet att strunta i detta, eller kommer Sydkraft och konsumenterna att erhålla kompensation?

Prot. 1988/89:109
8 maj 1989

Meddelande om interpellationssvar

Om kostnaderna för ombyggnad och renovering av bostäder

Anf. 40 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Regeringen försöker ofta göra gällande att den för en konsekvent energipolitik. Jag har därför studerat det svar statsrådet Dahl har gett. Jag konstaterar att jag där hittar flera klara motsättningar.

För det första säger statsrådet: "En viss del av kärnkraften måste ersättas med kraftproduktion i nya anläggningar. Ny elproduktionskapacitet kan innebära ökade påfrestningar på miljön." Senare i svaret säger statsrådet: "Kärnkraftsavvecklingen skall genomföras utan att påfrestningarna på miljön ökar." Vilket är det nu? Blir det påfrestningar på miljön eller inte?

För det andra säger statsrådet: "Genom hushållning kan kommande prishöjningar på el begränsas ---." Litet senare i svaret sägs: "De kommande prishöjningarna på el kan innebära påfrestningar för bl.a. den elintensiva industrin ---." Hur är det? Kommer priserna att utvecklas på ett sådant sätt att de innebär påfrestningar eller kommer de att genom olika insatser bli så obetydliga att de inte får den konsekvensen?

För det tredje säger statsrådet att "det mest effektiva sättet att minska utsläppen av koldioxid givetvis är att minska användningen av fossila bränslen". Samtidigt säger statsrådet att "kärnkraftsavvecklingen skall inledas med att en första reaktor tas ur drift år 1995 och en andra år 1996". Är det konsekvent att hävda att det bästa sättet att minska utsläppen av koldioxid är att i förtid stänga av fungerande kärnkraftsanläggningar?

Här finns alltså tre par inbördes motsatta ståndpunkter i ett litet interpellationssvar motsvarande fyra A 4-sidor. Kan regeringens tal om konsekvens i energipolitiken motsägas bättre av någon annan än av den själv?

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Meddelande om svar på interpellation 1988/89:185

Anf. 41 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Carl Frick har ställt interpellation nr 185 om anpassningen till EG och svenska miljömål till mig. På grund av min arbetsbelastning har Carl Frick och jag kommit överens om att jag skall besvara hans interpellation den 22 maj.

14 § Svar på interpellation 1988/89:191 om kostnaderna för ombyggnad och renovering av bostäder

Anf. 42 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Bertil Danielsson har ställt fyra frågor till mig. De handlar alla om ombyggnadsverksamheten inom bostadsområdet.

Frågorna är:

1. I vilken omfattning sker rivning och nybyggnad i stället för ombyggnad av hus som tekniskt sett borde ha byggts om?

2. På vilket sätt anser bostadsministern att nytillskottet av bostäder främjas – vilket var motivet för decemberbeslutet – om fungerande bostadshus rivs?

3. På vilket sätt påverkas tätorternas stads- och kulturmiljöer när hus rivs som skulle ha kunnat bevaras och rustas upp?

4. Vilka åtgärder avser bostadsministern vidta för att dessa rivningar inte skall leda till kapitalförstöring?

Bakgrunden till Bertil Danielssons frågor är de beslut om ombyggnadsbegränsningar och förändringar av den garanterade räntan och därmed räntesubventionerna som riksdagen fattade med anledning av regeringens proposition 1988/89:47 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder.

När den socialdemokratiska regeringen tillträdde efter sex år av borgerligt styre hade vi stor arbetslöshet i landet. Det gällde också inom byggsektorn. Problemet på bostadsmarknaden handlade om tomma lägenheter. I landet som helhet stod 40 000 lägenheter tomma. Intresset för att bygga nytt var självfallet lågt i den situationen. Byggmaterielindustrin var körd i botten. Efterfrågan på byggmateriel var låg.

Detta var läget när den socialdemokratiska regeringen lade fram sitt förslag till bostadsförbättringsprogram. Det var ett program som hade inriktningen att dels skapa sysselsättning inom byggindustrin, dels intensifiera den nödvändiga upprustningen av äldre bostäder.

Genom den tredje vägens ekonomiska politik förbättrades landets ekonomi. Industriinvesteringarna tog fart. Det gällde inte minst bygginvesteringarna. Reallönerna började åter stiga. Folk fick råd att efterfråga bostäder. De tomma lägenheterna fylldes, och det blev åter köer vid bostadsförmedlingarna.

Det låga utnyttjandet av byggkapaciteten som resulterade i kraftig arbetslöshet bland byggnadsarbetarna och lågt utnyttjande inom materielindustrin förbyttes i överhettning. Det är den situationen vi har i dag.

När efterfrågan på byggkapacitet överstiger tillgången stiger priserna. De senaste åren har kännetecknats av en betydligt kraftigare kostnadsökning inom byggsektorn än inom andra delar av det svenska samhället. Under år 1988 steg kostnaderna för bostadsbyggandet nästan tre gånger mer än inflationen i övrigt.

Byggsektorn består i huvudsak av tre delar. Byggandet för näringslivet och den offentliga förvaltningen, ombyggnad av bostäder och nyproduktion av bostäder. För att få fart på nyproduktionen av bostäder har regeringen begränsat övrigt byggande främst i storstäderna.

Vidare har ramar för ombyggnader av bostäder införts i hela landet, och räntestödet för ombyggnader som sker med statliga bostadslån har halverats tills vidare. Regeringen anser att de bostadssociala mål som låg till grund för bostadsförbättringsprogrammet är lika viktiga som tidigare, men i en tid av het byggkonjunktur, bostadsbrist och kraftig prisutveckling i byggandet är det naturligt att tills vidare dämpa också ombyggnadsverksamheten.

Riksdagen har antagit förslagen om begränsningar av räntestödet till ombyggnader.

Nu ökar nyproduktionen av bostäder kraftigt. Mellan åren 1987 och 1988

steg antalet påbörjade lägenheter från 39 800 till 50 500. Nyproduktionen bör för de närmaste åren ligga på ungefär denna nivå.

Antalet ombyggda lägenheter har minskat i enlighet med regeringens och riksdagens intentioner.

Avgången vid ombyggnad är nu inte så stor som tidigare. I slutet av 70-talet försvann omkring en tredjedel av alla lägenheter i de hus som byggdes om. År 1988 hade den siffran sänkts till ca 6 %.

I Stockholmsområdet, som haft begränsningar av övrigt byggande sedan år 1987, har byggande för näringsliv och förvaltning för ca 20 miljarder kronor skjutits på framtiden.

Så till Bertil Danielssons frågor. Jag vill för det första erinra om att kommunerna beslutar om rivningslov. Rivningslov kan vägras med hänsyn till bostadsförsörjningsbehovet. Jag anser för det andra inte att bostadsförsörjningen främjas om fungerande bostadshus rivs. Vi har heller inga fakta som styrker att så sker.

Jag vill, för att svara på Bertil Danielssons tredje fråga, anknyta till motiven för den nya byggnadslagstiftningen, plan- och bygglagen och naturresurslagen. En utgångspunkt i denna lagstiftning är att den befintliga bebyggelsen och gjorda investeringar skall tillvaratas som en viktig resurs vid förändringar. Jag tycker att det är angeläget att värdefulla miljöer så långt möjligt bevaras.

Jag har precis som en bred majoritet här i riksdagen stort förtroende för kommunernas förmåga att tillämpa bestämmelserna i den nya lagstiftningen.

Jag vill, till sist, konstatera att regeringen inte är beredd att ta ifrån kommunerna det avgörande inflytandet över vilka hus som skall rivas.

Anf. 43 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på min interpellation.

Bakgrunden till interpellationen är de ändrade regler för räntebidrag till ombyggnad av bostäder som regeringen föreslog och som riksdagens majoritet beslöt om i december förra året. Räntestödet vid ombyggnader halverades då i ett slag.

Från moderat håll kritiserade vi förslaget av främst tre skäl.

För det första bekräftade regeringens förslag den stora ryckighet som kännetecknar bostadspolitiken numera. Decemberbeslutet hade t.o.m. retroaktiv verkan, eftersom de nya reglerna skulle tillämpas redan från den 26 oktober 1988. När långsiktighet och fasta spelregler ersätts med ryckighet och improvisationer har bostadspolitiken sparat ur.

För det andra fruktade vi att verkningarna av förändringarna skulle leda till att behövliga ombyggnader inte skulle bli av och att en ny rivningsvåg skulle uppstå.

För det tredje har vi från moderat håll hela tiden kritiserat systemet med subventioner och skattestöd till reparationer och underhåll av bostäder. Vi ser nu hur lätt och snabbt förutsättningarna kan ändras när regeringen får nya idéer att lansera. Skall räntestöd utgå skall detta vara lika till såväl nybyggnad som ombyggnad.

Vi menar att fastighetsägaren skall få möjlighet att avsätta medel till

reparationsfonder, vilka byggs upp av den avkastning som rörelsen ger och som ligger till grund för nödvändigt underhåll. Vad har då hänt sedan de nya och försämrade villkoren infördes? Har våra misstankar besannats? Ja, det som vi varnade för har redan börjat visa sig.

- I Göteborg har det allmännyttiga bostadsföretaget Poseidon beslutat om att riva ett hus med 350 lägenheter och bygga nytt i stället för att bygga om.
- I Malmö har ännu inget konkret fall rapporterats, men länsbostadsnämnden befarar en utveckling liknande den i Göteborg.
- I Västerås har HSB dragit tillbaka en låneansökan för ombyggnad sedan de nya reglerna trätt i kraft.
- Flera länsbostadsnämnder och många fastighetsägare framhåller att åtskilliga ombyggnader och reparationer nu inte blir av. Många behövliga upprustningar skjuts på framtiden, husen förfaller, vilket på sikt leder till kapitalförstörelse.
- Genom att byggföretagen återigen tvingas ställa om sin produktion leder detta till onödiga fördröjningar, vilket i slutändan drabbar de boende.
- Många av de byggföretag som följt regeringens tidigare signaler om en ensidig satsning på ROT-programmet har specialutbildade hantverkare, som är svåra att använda i nyproduktionen. Ryckigheten leder till resursslöseri.

Så till bostadsministerns svar på min interpellation. Bostadsministern tar, som många andra socialdemokrater, sats i de sex borgerliga regeringsåren. Snart sagt varje fråga och varje ingrepp som socialdemokraterna gör har sin grund och orsak i dessa år, så även i denna fråga, åtminstone av svaret att döma. Att sedan sambandet är näst intill obefintligt tycks inte göra så mycket. Man kan nog kalla det här beteendet för en ren reflexhandling.

Bostadsministern gömmer sig bakom kommunerna vid besvarandet av tre av mina fyra frågor. Det verkar som om regering och riksdag över huvud taget inte vore inblandade. I själva verket är det riksdagens beslut, inte minst när det gäller bostadspolitiken, som direkt påverkar andra samhällsorgan och deras handlande. I det här fallet är det framför allt fråga om kommunerna.

Jag kan också konstatera att den förträffliga tredje vägens ekonomiska politik nu lett till att byggkostnaderna stigit så snabbt och så mycket att extraordinära insatser måste tillgripas. Var månne den vägen en återvändsgränd?

Bostadsministerns svar var sammantaget ganska magert. Det fanns inga medgivanden och inget omtänkande trots de alarmerande signalerna. Svaret innehåller dock en mycket intressant upplysning. Bostadsministern säger att antalet påbörjade lägenheter steg med drygt 10 000 mellan åren 1987 och 1988, dvs. upp till en nivå på 50 000 lägenheter, samt att "nyproduktionen bör för de närmaste åren ligga på ungefär denna nivå."

Två slutsatser kan dras av detta. För det första har produktionsökningen skett innan decemberbeslutet fått någon som helst verkan. Det regeringen ville uppnå, och sade sig vilja uppnå, med det beslutet var redan förverkligat, men detta utan regeringens medverkan eller ingripande. För det andra anser inte bostadsministern att nyproduktionen kommer att stiga från 1988 års nivå.

De närmaste åren skall den ju ligga på ungefär samma nivå. Detta är en klar bekräftelse på att bostadsministern inte tror att decemberbeslutet kommer att leda till någon uppgång alls av nyproduktionen. Varför genomdrevs då dessa nya regler? Avsikten var att öka nyproduktionen av bostäder, men det var tydligen ett slag i luften. Vad som uppnåts är alltså följande: fördyrade ombyggnader, uteblivna renoveringar, rivningar och kapitalförstöring. Men nyproduktionsvolymen har inte påverkats. I den här belysningen är det obegripligt att förslaget genomdrevs. Vore det inte lika bra att på en gång snabbavveckla detta olyckliga beslut, herr bostadsminister?

Anf. 44 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! När det gäller den ryckighet i byggandet som Bertil Danielsson tog upp bör man naturligtvis vara, vilket jag angav i mitt svar, att hela byggsektorn kan indelas i tre olika delar. Det är fråga om övrigt byggande, ombyggnad av bostäder och nyproduktion av bostäder. Om man skall upprätthålla en någorlunda jämn byggprocess, måste naturligtvis alla dessa olika storheter påverkas av de åtgärder man sätter in.

Om vi behöver lyfta nyproduktionen av bostäder är det alldeles givet att vi måste åstadkomma en sådan avkylning av marknaden att denna nyproduktion kan ske till priser som gör det möjligt för människor att bo i sina bostäder. De andra delarna av en överhettad marknad måste då påverkas. De beslut som har fattats och de åtgärder som har vidtagits har denna inriktning. Man skall alltså se åtgärderna som konjunkturinriktade.

Bertil Danielsson säger att behövliga ombyggnader inte blir av. Nej, ett av syftena med att sätta in de här åtgärderna är att minska ombyggnadsverksamheten.

Jag vill understryka att de s.k. ROT-lånen icke påverkas av detta. Det är därför naturligtvis fullt möjligt att fortsätta på samma sätt som tidigare med den typ av underhåll som kan klaras av med hjälp av de lånen. Men vi vill med hjälp av de här åtgärderna begränsa de mer genomgripande ombyggnaderna.

Bertil Danielsson konstaterade vidare att moderaterna har kritiserat subventionerna. Han säger att det är rimligt att man har samma möjligheter oavsett vilka former av bebyggelse det handlar om. Så länge man har avdragsmöjlighet för upptagande av lån för privata fastigheter och småhus av olika slag, är det naturligtvis rimligt att den typ av hus för vilken man inte har samma möjlighet omfattas av subventioner. Detta är det grundläggande skälet till att det finns subventioner vid ombyggnadsverksamhet.

Jag vill understryka att åtgärderna är avsedda att gälla tills vidare. Det är naturligtvis detta som är avgörande för att man kan skjuta någon tid på genomförandet av ombyggnadsåtgärder.

Bertil Danielsson tar upp bostadsföretaget Poseidon i Göteborg som exempel på ett fall där man beslutat om rivning av ett hus. Jag förmodar att det är det mångomtalade exemplet Solvädersgatan och husen där som Bertil Danielsson avser. När det gäller dessa hus bedömdes produktionskostnaden, alldeles oavsett subventionerna, vara lika stor för nybyggnad och ombyggnad, dvs. ca 10 000 kr. per m².

Är hus i så utomordentligt dålig kondition att det kostar lika mycket att bygga om dem som att ta bort dem och bygga nytt, och det är fråga om hus

som inte har något kulturhistoriskt värde, finns det naturligtvis anledning att ta sådana ställningstaganden som man gjort i fallet Poseidon. Man får sannolikt en bättre produkt som följd av detta. Vi har däremot inga andra indikationer eller exempel på att man någonstans beslutat sig för att riva hus som fortfarande har en bra funktion ur bostadsförsörjningssynpunkt. Jag hoppas att kommunerna med sitt fasta grepp över rivningstillstånden ser till att så icke sker.

Jag har i mitt svar på Bertil Danielssons frågor ganska klart angivit att jag inte är någon vän av onödiga rivningar. Jag hoppas som sagt att kommunerna skall leva upp till det förtroende som riksdagen givit kommunerna när det gäller ställningstagande till rivningslån enligt bygglagstiftningen.

Bertil Danielsson sade vidare att åtskilliga ombyggnader inte blir av. Nej, det var, som jag tidigare sagt, det som var meningen med detta beslut. Man skall kunna skjuta ombyggnader på framtiden. Ställningstagandet gäller tills vidare. Det är också angeläget att man i ett konjunkurläge som detta ser till att man styr över kapaciteten till nyproduktionen. Genom att dämpa den totala bygghetsverksamheten kan man få till stånd en prisutveckling som medför att vi kan bygga bostäder till priser som gör att människor har råd att bo i dem. Det är själva syftet med en nyproduktion.

När jag säger att nyproduktionen bör ligga på ungefär denna nivå, vill jag understryka att det faktiskt är en ganska stor prestation om vi lyckas åstadkomma detta. Ett av de stora hindren är prisuppgången. Det är den som vi genom de här åtgärderna hoppas kunna dämpa. Det krävs då också att vi är beredda att prioritera nyproduktionen av bostäder.

Anf. 45 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Ett av huvudmotiven för regeringens agerande var just att framtvinga en ökning av nyproduktionen. Men det har man inte uppnått, eftersom nyproduktionen även under de kommande åren skall ligga kvar på den nivå som uppnåddes redan under år 1988. Dessa åtgärder vidtogs alltså helt i onödan.

Nu försöker bostadsministern vrida det hela till att en av huvudorsakerna till åtgärderna var att dämpa prisuppgången. Men inte heller det kan man uppnå genom att ge byggföretagen ökade kostnader på grund av den ryckighet som detta innebär. Byggföretagen måste ställa om sin produktion. Människor som är utbildade för vissa göromål kan inte mycket snabbt sättas in när det gäller nyproduktion, det är allom bekant.

Bostadsministern säger att en avsikten med detta givetvis var att dämpa ombyggnadsverksamheten. För några år sedan, när det stora ROT-programmet lanserades, var det utomordentligt angeläget att bostäderna i vårt land vårdades. Det är i och för sig en lovvärd ambition. Men jag har varit i kontakt med såväl fastighetsägare som länsbostadsnämnder, och dessa uttalar farhågor för att ett eftersättande av denna typ av åtgärder leder till ett sämre bostadsbestånd. Åtgärder som borde vidtas kommer inte till stånd, vilket är beklagligt. Ryckigheten leder till att kapital förstörs.

Beträffande Poseidon gjordes det en uppvaktning hos bostadsministern för att man skulle få dispens från de nya reglerna. Om man från början hade avsett att riva och bygga nytt, varför gick man då till bostadsministern och

begärde att få bli befriad från de nya reglerna? Det går inte ihop, utan det verkar som en efterhandskonstruktion när det inte fanns någon annan utväg.

I fråga om de hus som är så nya att de ännu inte är färdigamorterade måste hela lånen lösas innan tiden är ute. Bara detta innebär faktiskt en kapitalförstöring. Det är beklagligt att vi skall ha sådana regler i vårt land.

Anf. 46 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Bertil Danielsson, jag anser också att det är angeläget att man vårdar hus och att man är rädd om de värden som husen representerar. Därför är jag, vilket jag kan upprepa, ingen vän av rivning i onödan av hus. Jag tycker att man skall göra alla ansträngningar för att kunna ha kvar fungerande hus och fastigheter. Men beträffande Poseidon i Göteborg, om vi återvänder till det, gällde uppvaktningen hos mig en lång rad olika objekt. Den gällde objekt i fråga om vilka man var redo att påbörja ombyggnad och som man bedömde som mycket angelägna. Jag kan mycket väl förstå att de åtgärder som regering och riksdag fattat beslut om upplevs som ett avbräck i planerna i fråga om Poseidon och andra objekt. Men de går som regel att förklara. Om en överhettning på byggmarknaden, dvs. om det byggs mer än det finns kapacitet till, driver priserna i höjden gäller det att minska denna överhettning för att det skall bli en bättre balans i byggandet och därmed en rimlig prisutveckling. Jag tror inte att Bertil Danielsson heller anser att det är rimligt att kostnaderna för bostadsbyggandet stiger nästan tre gånger mer än inflationen i övrigt i samhället, vilket skedde under 1988. Då är det klart att man argumenterar för den ombyggnad man vill göra, såsom gjordes i fråga om Poseidon. Men man har förståelse för nödvändigheten av att begränsningar sker och att detta kan drabba ombyggnadsverksamheten. Men Solvädergatan var redan då ett objekt där det kunde påvisas att kostnaderna för nyproduktion och ombyggnad var exakt lika stora. Detta togs upp vid uppvaktningen. Om det då hade fattats interna beslut om den ena eller andra handlingsvägen känner jag inte till. Däremot vet jag att produktionskostnaderna var lika stora. Det har alltså ingenting med räntesubventionernas storlek att göra.

Under 1988, då arbetet med 50 500 nya bostäder sattes i gång, vilket var en ökning med 27 % jämfört med året dessförinnan, minskade samtidigt moderniseringen och upprustningen av flerbostadshusen med 15 % jämfört med året dessförinnan. På detta sätt kan man alltså belysa det samband som självfallet finns mellan nyproduktion och ombyggnad. Det är samma typ av byggmaterial som skall användas, och bl.a. i fråga om tillgången på byggmaterial är det bekymmer med långa leveranstider och en utomordentligt kraftig prisutveckling. Därför, Bertil Danielsson, är det nödvändigt att det genomförs begränsningar på delar av området för att det skall skapas kapacitet för genomförande på andra delar av området.

För närvarande är det alltså nyproduktionen som måste prioriteras. Kan man uppnå en större nyproduktion än under 1988 är det naturligtvis angeläget. När jag har sagt att det är ungefär på denna nivå som bostadsbyggandet måste ligga framöver, har jag grundat detta framför allt på kommunernas möjligheter att få fram bostadsprojekt som är möjliga att genomföra

till priser som kan accepteras av länsbostadsnämnderna och som människor har råd att bo i.

Prot. 1988/89:109
8 maj 1989

*Om kostnaderna för
ombyggnad och reno-
vering av bostäder*

Anf. 47 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag kan i och för sig instämma i mycket av det som bostadsministern säger, att vi skall vårda det bostadsbestånd vi har, att vi skall dämpa prisökningen och att vi skall skapa ökad volym för nyproduktion. Men utgångspunkten för min interpellation är bl.a. om man uppnår dessa mål med regeringens politik. Svaret är onekligen nej. Volymen har kommit att ligga på en ganska hög nivå 1988, och bostadsministern ser inte att denna volym kommer att öka under de närmaste åren just när decemberbeslutet skall börja verka. Det har alltså ingen effekt i verkligheten. När det gäller prisdämpningen finns det ingenting som tyder på att just dessa åtgärder kommer att dämpa priserna. Tvärtom säger man från byggföretagen att den omställning som man får göra med ganska täta intervaller endast skapar problem och fördyrar byggandet.

När det gäller byggvolymen kan man läsa i finansplanen på s. 60 att regeringen bedömer att bygginvesteringarna beträffande bostäder kommer att minska såväl 1989 som 1990. Det är en ganska underlig uppgift när bostadsministern säger att regeringens strävan är att öka byggvolymen för att bereda människor möjlighet att bo. Det är litet motsägelsefullt, och jag tycker nog att bostadsministern borde erkänna att det omdiskuterade decemberbeslutet i väsentliga delar inte var helt lyckat. Poseidon i Göteborg är ett exempel på detta. När en marknad vrids ur läge får man sådana effekter, vilket jag tycker är beklagligt.

Anf. 48 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! När det gäller nyproduktionen av bostäder och den investeringstabell som presenteras i den reviderade nationalbudgeten från april i år, som riksdagen nu har att ta ställning till, kommer det under både 1989 och 1990 i fråga om flerbostadshusen att ske en avsevärd ökning av volymen procentuellt sett i förhållande till 1980 års priser. När det gäller småhusen kommer det att ske en kraftig ökning under 1989. Under 1990 kommer nivån att vara ungefär oförändrad eller något lägre. Däremot kommer ombyggnadsverksamheten att kraftigt begränsas. Det är så, Bertil Danielsson, man skall läsa tabellen. Den kraftiga begränsningen av ombyggnadsverksamheten leder till att den totala nivån på byggsidan när det gäller bostäder kommer att sjunka. Det är alltså en kraftig överföring till nyproduktionen. Detta har jag velat understryka med mitt svar.

Andre vice talmannen anmälde att Bertil Danielsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om förorenande utsläpp från motordrivna fartyg

Anf. 49 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Carl Frick har frågat miljö- och energiministern vad hon avser att göra för att snabbt få fram stränga regler för avgasutsläpp från motordrivna fartyg. Carl Frick har vidare frågat vad miljö- och energiministern avser att göra för att hjälpa kommuner att investera i utrustningar för att få landbaserad elkraft till ankrade fartyg.

Annika Åhnberg har frågat miljö- och energiministern vad regeringen tänker göra för att minska utsläppen till luft och vatten från färjetrafiken.

Interpellationerna har överlämnats till mig. Jag besvarar dem i ett sammanhang.

Samma frågor diskuterades nyligen i en interpellationsdebatt här i kammaren. I mitt svar framhöll jag bl.a. följande.

Det är angeläget att vidta åtgärder för att minska sjöfartens miljöpåverkan. Det bedrivs också sedan länge ett intensivt internationellt arbete för att skydda havsmiljön. Sverige deltar aktivt i detta arbete. Dessutom har vi infört nationella regleringar för fartyg för att minska risken för allvarliga följder vid haverier.

Arbetet för att skydda den marina miljön bedrivs bl.a. inom den internationella sjöfartsorganisationen IMO. Där pågår numera ett aktivt arbete för att komma till rätta med avgasemissioner och övriga fartygsrelaterade emissioner och kvaliteten på bunkerolja. Till årsskiftet kommer dessa frågor upp inom IMO:s miljöskyddskommitté.

Som jag tidigare har sagt här i kammaren har regeringen givit sjöfartsverket ett särskilt uppdrag att i samråd med statens naturvårdsverk kartlägga sjöfartens miljöeffekter och utarbeta förslag till åtgärder för att minska sjöfartens miljöföroreningar. I uppdraget ingår bl.a. att studera möjligheterna att försörja de fartyg som ligger vid kaj i våra större hamnar med el från land för att på så sätt minska bullernivån samt utsläppen av luftföroreningar.

Som en direkt följd av detta uppdrag arbetar en grupp med representanter från sjöfartsverket och andra myndigheter och från den privata sektorn i ett gemensamt forskningsprojekt om sjöfartens utsläpp av avgaser. I projektet ingår bl.a. att undersöka hur utsläppen från fartyg sprids lokalt och i vattnen runt Sveriges kuster. Genom en sådan kartläggning kan man beräkna hur mycket föroreningar som sjöfarten släpper ut. Gruppen skall i sitt arbete verka för att lämplig teknik används för att i största möjliga utsträckning eliminera utsläppen.

Anf. 50 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag vill tacka Georg Andersson för svaret. Med hänsyn till de miljö- och energipolitiska mål som vi har i Sverige måste hela transportsektorn ses över. De landbaserade och luftbaserade transportsystemen ger väldigt stora utsläpp. Vi vet att båttransporterna energiekonomiskt är mycket gynnsamma. Då är det väldigt viktigt att se till att fartyg inte släpper ut mer än vad som är absolut nödvändigt. Att fartyg har oreglerade utsläpp är

bekant sedan länge, och därför är det ganska sent att se över frågan nu, men bättre sent än aldrig.

Vi har en fäbless här i Sverige att utreda och åter utreda i stället för att gå till handling. Det är vackert att utreda vilka miljökonsekvenser det får i vattnen och i luften runt omkring Sverige när båtar trafikerar. Vore det inte mycket bättre att redan med en gång fastställa maximala svavelhalter i de bunkeroljor som fartygen använder och på det sättet enkelt få ner utsläppen? Det kunde vara en enkel och behändig metod som, såvitt jag kan förstå, inte fordrar speciellt mycket utredning. Vi vet att när man eldar oljor med svavel i får man svaveldioxid; det är obönhörligt. Det gäller alltså att se till att man använder sig av oljor med låga svavelhalter.

Det gäller också att inte bara skaffa nationella regler, utan vi måste ha internationella regler så att vi får möjlighet att förbjuda fartyg som använder sig av oljor med alldeles för höga svavelhalter att komma till svenska hamnar eller gå i svensk kustfrakt. Vi måste alltså ha ett system med förhandsanmälan, där fartygen tvingas tala om vad det är för sorts bränsle de använder. Är det så att bränslena har otillåtet höga svavelhalter, måste man kunna avvisa dem och säga att de är välkomna tillbaka när de bytt oljan.

Speciellt allvarlig blir situationen i mycket känsliga miljöer, t.ex. i Visby, där man nu sommartid faktiskt för att rädda staden förbjuder biltrafik. Det blir då absurt när stora fartyg ligger nere i hamnen och spyr ut sura avgaser som blåser in över den känsliga staden och bebyggelsen, som man ju faktiskt bestämt sig för att skydda. Här vore det verkligen på sin plats med att utfärda nationella regler som säger vilka högsta svavelhalter som fartyg som angör Visby hamn skall få ha och se till att de inte ligger och eldar i hamnen.

De här frågorna är utomordentligt allvarliga och borde ges allra högsta prioritet, eftersom vi ju vet att båtfrakt är energiekonomiskt väldigt gynnsam. Vi borde försöka överföra så mycket godstrafik som möjligt på kustfart och fartyg över huvud taget. Då är frågan när alla dessa många utredningar beräknas vara klara och vad regeringen har för mera akuta handlingsprogram för att se till att skadliga sura utsläpp verkligen kan minskas.

Anf. 51 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Min interpellation gällde ju vad regeringen tänker göra för att minska färjetrafikens negativa miljöpåverkan via förbränning av högsvavliga oljor och den miljöpåverkan som uppstår när man använder kemikalier för att hålla kylvattenledningssystemen rena från mussellarver.

Av de samlade svavelutsläppen i världen svarar faktiskt sjöfarten för en tiondel. Höga svavelhalter och förorenande drivmedel är ett stort problem inom sjöfarten. Det finns bunkeroljor med svavelhalt på långt över 4 %, men det finns också oljor med så låg halt som 0,4 %. Det förekommer också att spillolja kommer till användning som drivmedel inom sjöfarten. Den kan vara förorenad med både PCB och tungmetaller.

I dag finns det varken nationella eller internationella regler angående luftföroreningar från fartygen. Sjöfarten skulle kunna vara det mest miljövänliga transportsystemet av alla. I dragkampen mellan järnvägar och vägar

har sjöfarten tyvärr kommit i skymundan. En förutsättning är att man kan komma till rätta med de miljöproblem som sjöfarten ger upphov till.

Kommunikationsministern, som i sitt svar måhända uttrycker en viss irritation, hänvisar till att internationellt intensivt samarbete kring sjöfartens miljöproblem pågår samt att dessa frågor nyligen diskuterats här i riksdagen i en annan interpellationsdebatt. Att frågorna nyligen diskuterades indikerar väl att det är angelägna frågor som berör många och som är väl värda att diskuteras flera gånger även i denna församling.

Det internationella samarbetet tycks tyvärr gå väldigt långsamt. Det vore intressant att få veta något litet mera konkret om vilka ansträngningar som görs från svensk sida för att skynda på detta saktfärdiga arbete.

Sverige deltar aktivt i detta arbete, sade kommunikationsministern. Ja, men vad har Sverige gjort i år när det gäller sjöfartens miljöproblem?

Med tillgänglig teknik är det möjligt att uppnå 90–99 % NO_x-rening. Stoftrening kan i dag åstadkommas till uppemot 70–90 % med hjälp av teknik som finns i dag.

När det gäller färjetrafiken finns det redan i dag rederier som frivilligt använder lagsvavligt bränsle. Men vad skall vi göra med dem som inte frivilligt tar sitt miljöansvar, som i sina miljösatningar nöjer sig med att satsa 1 miljon i ett forskningsprojekt för att i gengäld få använda den välkända miljödekalen med pandan? De fortsätter ju att använda högsvavliga oljor och att sprida kemikalier i vattnet.

Det är mycket svårt för de enskilda kommuner som har färjelägen att hantera dessa problem. Risker finns ju alltid att ett rederi hotar med att flytta till en annan kommun. Man kan också på annat sätt försöka spela ut en kommun mot en annan. Egentligen är inte det här en angelägenhet för den enskilda kommunen. Utsläppen berör ju ett betydligt större och mera ospecificerat geografiskt område. Just därför är det mycket viktigt att det finns ett nationellt engagemang.

Enligt uppgifter som jag har fått arbetar i Sverige sjöfartsverket, Sveriges redareförening, STU, transportforskningsberedningen och statens naturvårdsverk på att kartlägga situationen och att ta fram teknik för avgasrening. Jag utgår från att berörda departement också är engagerade i detta arbete. Det är således många kockar. Frågan är vad det blir för soppa av det hela.

Vad är det som redan nu hindrar ett förbud när det gäller de kemikalier som används i detta sammanhang? Alla båtar använder ju inte kemikalier. Således måste det vara fullt möjligt att klara sig utan dessa.

Förbud tvingar fram en bättre teknik. Svenska företag är i dag inte särskilt ledande när det gäller avancerad reningsteknik. De ledande företagen finns i stället i exempelvis Västtyskland, och det beror på att man har ställt mycket hårdare krav där. Ju hårdare krav som ställs från samhällets sida, desto mera tvingas industrin att arbeta för en förbättrad rening.

Varför skulle vi inte redan i dag kunna kräva av färjetrafiken dels att det finns elanslutning för de fartyg som ligger i hamn, dels att oljor med lägre svavelhalt används?

Färjetrafiken är ju ofta en affär mellan två länder – t.ex. mellan Danmark och Sverige eller mellan Finland och Sverige. Nog borde väl vi tillsammans med det andra berörda landet kunna komma fram till gemensamma krav som

sedan kan ställas på de aktuella rederierna.

Vpk i Varberg, där ett av de berörda färjelägena finns, har räknat ut att en övergång till lågsvavligt bränsle skulle betyda att rederiet i fråga måste höja biljettpriset med 5 kr. Det rör sig här om verksamheter där kostnaden alltid vältras över på slutanvändaren. Med tanke på den djupa miljömedvetenhet som finns i vårt land är jag emellertid övertygad om att människor är beredda att betala vad det kostar att få en kraftigt förbättrad miljö. Men som stöd behövs det tvingande beslut, beslut som tvingar rederierna att vidta erforderliga åtgärder.

Slutligen skulle jag vilja fråga: Delar kommunikationsministern uppfattningen att det behövs tvingande beslut på nationell nivå för att något skall hända i detta sammanhang?

Anf. 52 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Till att börja med instämmer jag i Annika Åhnbergs fråga: Är det inte dags för lagstiftning? Man kan faktiskt underkasta de fartyg som anlöper svenska hamnar vissa villkor, liksom vi ställer krav på de bilar som trafikerar svenska vägar.

Just därför att sjöfarten är internationell är det påtagligt att det är svårare att genomdriva miljökrav på detta område. Jag vill anföra ett typiskt exempel. Häromdagen läste jag i Svensk Sjöfarts Tidning att det tyska företaget MTU har utvecklat en ny serie av dieselmotorer. Men det finns inte ett enda ord om miljöeffekterna. Däremot finns det många tekniska data, tabeller och information. Miljöeffekterna är uppenbarligen inte särskilt högt prioriterade. När man hör svenska lastbilstillverkare redogöra för sina ansträngningar får man samtidigt reda på hur mycket de satsar på teknik i syfte att minska sotutsläppen, utsläppen av kolväten och NO_x-utsläppen – alltså kväveoxidutsläppen. Det är således i princip fråga om samma teknik. I bägge fallen handlar det om dieselmotorer. Men fartygen är energisnålare än de fordon som befar våra landsvägar. Jag tänker då framför allt på långtradarna. Därför finns det all anledning att se till att lastbilsägarna har råd att använda samma kvalitativa bränsle. De har ju råd att använda sig av samma kvalitativa teknik. För motsvarande transportarbete kommer fartygen att förorena mindre än vad lastbilstrafiken gör. Det kan vara värt att tänka på detta när man jämför en landsvägsbro över Öresund med färjetrafiken över Öresund. Det råder inget tvivel om att utsläppen blir betydligt mindre om en god teknik används. Det gäller bara att se till att staten satsar på en lagstiftning som framtvingar en god teknik. Några tekniska svårigheter existerar inte.

Anf. 53 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Inläggen här vittnar om otålighet när det gäller miljöarbetet. Jag kan förstå att man är otålig, och jag delar också den otåligheten. Det är viktigt att vi ställer krav, men vi måste också förankra kraven i ett utredningsarbete. Det gäller ju att ha ett ordentligt underlag när vi skall formulera kraven.

Carl Frick säger litet föraktfullt att vi i Sverige har en fäbless för utredningar. Jag tycker dock inte att man skall uttrycka sig föraktfullt om det

Prot. 1988/89:109
8 maj 1989

Om förorenande utsläpp från motordrivna fartyg

svenska utredningsväsendet. Det är en mycket fin tradition att vi är grundliga. Det här är dessutom viktiga frågor. Man får inte förhala arbetet. Här är det bråttom. Men det sker också ett brådskande kartläggnings- och utredningsarbete på detta område.

I nummer 4 av tidningen Sjömannen finns det en redovisning i detta sammanhang. Där kan man läsa:

”Nu tar utredningen om sjöfartens utsläpp fart på allvar.

Efter några månaders förundersökningar satsas i det närmaste tre miljoner kronor på att kartlägga utsläppen, utvärdera miljöeffekterna och komma med förslag till åtgärder.”

År 1990 skall utredningen vara klar. Jag har fått uppgiften att det rör sig om maj 1990.

Vidare konstaterar man i artikeln att trycket nu är hårt på en utveckling av rökgasrening till sjöss. Man kan läsa:

”Bakom utredandet ligger regeringsuppdraget till Sjöfartsverket förra sommaren. För trots att industrins och landtransportsidans utsläpp kartlagts noga så har ingen tidigare tittat närmare på vad sjöfarten släpper ut.”

Projektledaren för arbetet konstaterar sedan:

”Det här är den första mer grundläggande undersökningen som görs i hela världen.”

Jag tycker att det är ett ganska intressant konstaterande. Trots all vår otålighet över att vi inte kommer snabbare fram tycker jag att vi har anledning att känna en viss tillfredsställelse över att vi i Sverige nu faktiskt bearbetar dessa frågor med kraft och intensitet.

Samtliga tre debattörer här har uttalat sig för att det borde införas tvingande nationella regler. Carl Frick konstaterar att merparten av sjöfarten gäller utländska fartyg och att vi, om vi skall ha tvingande regler på nationell nivå, också måste införa regler om rätt att avvisa fartyg som inte uppfyller ställda krav.

Jag tycker nog att Carl Frick och andra här gör det mycket lätt för sig, om de tror att man kan agera på det sättet i ett så utpräglat internationellt samarbete som sjöfarten utgör. Vi får aktivt och med kraft arbeta i de internationella fora där det är möjligt för att komma fram till gemensamma ställningstaganden, och då är det värdefullt att vi har tagit fram ett underlag på vilket vi kan driva våra krav.

Annika Åhnberg konstaterar att sjöfarten i den trafikpolitiska diskussionen har kommit något i skymundan. Jag kan dela den uppfattningen, men de ärade debattörerna är litet medskyldiga till detta. Här har jag nu stått vecka efter vecka och diskuterat järnvägstrafiken. Ni har tvingat fram en diskussion om enbart järnvägstrafik som en lösning på alla miljöproblem på trafikområdet. Nu har ni upptäckt sjöfarten, och jag hälsar er välkomna i den diskussionen. Jag tycker också att sjöfarten är en viktig del av vår trafik- och transportpolitik, och därför skall vi satsa på att göra också sjöfarten miljövänlig. Vi kan då diskutera både Öresundsförbindelser och andra transportvägar med litet större nyans än vad som har skett hittills.

Anf. 54 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Upptäckten av sjöfarten skedde tidigt i miljöpartiets historia. Jag tror att den finns med redan i det idéprogram som vi fastslog vid det tillfälle då miljöpartiet bildades, den 19 september 1981. Tidigare än så kan vi inte gärna ha gått ut.

Beträffande de internationella reglerna för t.ex. svavelhalten, behövs det inte några långa utredningar för att visa att en olja med låg svavelhalt ger mindre utsläpp än en olja med högre svavelhalt. Det borde vara en självklarhet, och det fordrar inte något omfattande utredningsarbete.

Om vi här i Sverige skall kunna sätta någon press för att få ordning på dessa frågor, vore det inte alls dåligt om vi talade om för de internationella redarna att de, om de vill befrakta på Skandinavien och Sverige, faktiskt får finna sig i att använda de oljor som vi föreskriver, därför att vi är rädda om vår miljö. Jag skulle också tro att redarnas intresse av att frakta gods på våra farvatten är så stort och att de är så lönsamhetsinriktade att de finner för gott att ändra på detta, särskilt som de vet att de också kommer att kunna ta ut eventuella merkostnader för den bättre miljö som på detta sätt åstadkommes.

Jag tror alltså att det är mycket viktigt att vi här i Sverige fastlägger de krav som vi ställer och överför dem på de internationella fartygsfrakter som kommer till vårt närområde. På det sättet kan vi alltså starta en snöboll som ger verkningar långt ut över våra gränser.

Vi kunde börja, som Annika Åhnberg sade, med den trafik som går mellan Sverige och de skandinaviska länderna, som inte är liten. Om vi inom Östersjöområdet, med den nya öppenheten på andra sidan havet, också kan komma någonstans kanske vi skulle kunna börja med den frakt som direkt emanerar i detta område, sänka svavelhalterna och komma till rätta med dessa problem. Det bör inte vara särskilt svårt.

I dag har vi dessutom besök av den polske miljöministern, och det vore kanske en fråga att ta upp med honom. Jag har hört på radion att Birgitta Dahl skall träffa honom, och jag och några andra skall också gå på en uppvaktning, så vi kan kanske till honom framföra synpunkten att det vore bra om han sänkte svavelhalterna i sina oljor.

Anf. 55 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Kommunikationsministern sade att han delar de övriga debattörernas otålighet. Jag får då lov att säga att kommunikationsministern är ovanligt tålmodig i sin otålighet. Nog måste han väl hålla med om att det är sent att 1989 börja kartlägga utsläppssituationen när det gäller sjöfarten. Än värre är det om den undersökningen är unik i världen, men jag tror inte att det är så illa.

Sjöfarten är absolut ingen ny upptäckt för vänsterpartiet kommunisterna, och det vet säkert kommunikationsministern. Det kan väl inte vara så illa att kommunikationsministern inte har tagit del av de många vpk-motioner som handlar om just sjöfarten. Det borde han göra, och jag uppmanar honom att göra det i fortsättningen, varefter vi kan återkomma till den diskussionen.

Jag kan dessutom konstatera att jag tyvärr inte fick svar på de konkreta frågor som jag ställde i mitt första inlägg, nämligen dessa: Vad har Sverige gjort i år? Vilka initiativ har man tagit när det gäller det internationella

Prot. 1988/89:109
8 maj 1989

*Sammanrådets av-
brytande med anled-
ning av flygkatastrofen
i Oskarshamn*

arbetet kring sjöfarten? Vad är det som hindrar att vi redan nu förbjuder användningen av denna typ av kemikalier? Vad är det som hindrar oss från att utveckla samarbetet med just dem av våra grannländer som är berörda av den gemensamma färjetrafiken? Slutligen frågade jag om kommunikationsministern delar uppfattningen att det förmodligen behövs tvingande beslut för att få de rederier som ännu inte har fattat galoppen att också gå över till lågsvavliga bränslen.

Anf. 56 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Det är likadant med oss i miljöpartiet som med vpk, vi har inte nyligen upptäckt sjöfarten. Personligen upptäckte jag sjöfarten 1943, när jag började utbilda mig till mariningenjör. Sedan dess har jag ägnat ungefär 30 år av mitt liv åt marina maskinerier, dock icke dieselmaskinerier. Miljöpartiet skrev, som Carl Frick sade, något om detta i sitt första idéprogram 1981.

Man bör kunna ställa lagstiftningskrav på rederierna, och i första hand på färjetrafiken, som regelbundet, varje dag eller vissa dagar i veckan, trafikerar svenska hamnar. Om en lagstiftning införs med tillräckligt rådrum för rederierna att ställa om sin teknik och att byta bränslen finns det säkert goda möjligheter. Kommunikationsministeriet har ju ansvaret för allt slags trafik och de miljöeffekter som trafiken åstadkommer.

Miljöpartiet förväntar sig alltså mera handgripliga initiativ än bara utredningar och förslag till internationella överenskommelser. Vi måste i Sverige också kunna visa att vi är herrar i vårt eget hus och i våra egna hamnar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

16 § Sammanrådets avbrytande med anledning av flygkatastrofen i Oskarshamn

Anf. 57 TALMANNEN:

I förmiddags nådde oss meddelandet att en flygkatastrof med många dödsoffer inträffat i Oskarshamn. Farhågorna har ökat för att flera ledamöter av riksdagen befinner sig bland de omkomna. Med anledning härav föreslår jag att sammanträdet nu avbryts. Förhandlingarna återupptas kl. 14.30 i morgon.

Kammaren beslöt att avbryta sammanträdet.

17 § Kammaren åtskildes kl. 15.09.

Prot. 1988/89:109
8 maj 1989

In fidem

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Förteckning över talare
(Siffrorna avser sida i protokollet)

Måndagen den 8 maj

Talmannen 52

Andersson, Georg, kommunikationsminister 46, 49

Andersson, Sten, i Malmö (m) 4, 6, 36

Carlsson, Ingvar, statsminister 6, 15

Cars, Hadar (fp) 12, 19, 38

Dahl, Birgitta, miljö- och energiminister 23, 25, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 35, 38

Danielsson, Bertil (m) 40, 43, 45

Frick, Carl (mp) 10, 17, 29, 30, 32, 33, 34, 46, 51

Gradin, Anita, statsråd 3, 5

Hökmark, Gunnar (m) 13, 17

Johansson, Olof (c) 8, 16

Jonsson, Elver (fp) 20, 22

Lundgren, Bo (m) 24, 26, 27

Lönnqvist, Ulf, bostadsminister 38, 42, 44, 45

Norberg, Lars (mp) 11, 18, 49, 52

Thalén, Ingela, arbetsmarknadsminister 19, 21

Åhnberg, Annika (vpk) 47, 51